

Täysistunto

Keskiviikko 15.11.2023 klo 14.00—17.23

Täysistunto alkoi klo 14.00. Täysistunto päättyi klo 17.23.

Puhetta johtivat puhemies Jussi Halla-aho (14.00—16.00) ja toinen varapuhemies Tarja Filatov (16.00—17.23).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2023 toiseksi lisätalousarvioksi

Hallituksen esitys HE 15/2023 vp

Lisätalousarvioaloite LTA 1/2023 vp

Valiokunnan mietintö VaVM 3/2023 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 2. asia. Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö VaVM 3/2023 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 14.11.2023 pidetyssä täysistunnossa.

Nyt ryhdytään lisätalousarvioehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Tehtiin seuraavat lisätalousarviota koskevat, hyväksytyn menettelytavan mukaisesti keskustansliaan kirjallisina jätetyt, edustajille monistettuina ja numeroituina jaetut ehdotukset:

1. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 28.89.31: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kiirehtii sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstöpuolan ratkaisemista.” (Vastalause 3)

2. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 28.89.31: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa, että hyvinvointialueiden taloudellinen tilanne ei johda lyhytnäköisiin leikkauksiin, jotka kasvattavat kustannuksia pitkällä aikavälillä.” (Vastalause 3)

3. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 28.89.31: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo eduskuntaan välittömästi esityksen, jolla keväällä

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

2023 hyväksytyn ja vahvistetun vammaispalvelulain ja siihen liittyvien lakien säännökset saatetaan voimaan välittömästi, ja osoittaa tähän riittävät resurssit.” (Vastalause 4)

4. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 28.89.31: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varmistaa iäkkäiden ihmisten ympärivuorokautisen hoivan henkilöstön 0,7-vähimmäismitoituksen alkamisen alkuperäisesti hyväksytyssä aikataulussa.” (Vastalause 4)

5. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 30.10.40: Lisätään 4 000 000 euroa maatalouden biokaasu-, lannankäsittely-, ravintokierrätys- ja hiilensidontainvestointeihin. (Vastalause 4)

6. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 30.10.40: Lisätään 10 000 000 euroa biokaasu-, lannankäsittely-, ravintekierrätys- ja hiilensidontainvestointitukien maksamiseen. (Vastalause 3)

7. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana 30.10.40: Lisätään 44 881 000 euroa maatalouden aloittamis- ja investointiavustuksiin. (Vastalause 2)

8. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 30.10.64: Lisätään 10 000 000 euroa maaseutuyritysten energiainvestointien tukemiseen ja maatalouden energiasiirtymän vauhdittamiseen. (Vastalause 4)

9. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 30.20.20: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee viipymättä eduskunnalle esityksen turkistarhauksen hallitusta alasajosta ja turkistarhaajille suunnatusta luopumistuesta.” (Vastalause 3)

10. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 30.20.20: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tuo viipymättä eduskunnan käsiteltäväksi turkistarhan oikeudenmukaisen siirtymän tukipaketin, joka helpottaa turkistarhauksen lopettamista ja auttaa alan toimijoita uuden yrityksen perustamisessa, uudelleen kouluttautumisessa ja uuden työn löytämisessä.” (Vastalause 4)

11. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 30.20.42: Lisätään 30 000 000 euroa turvepeltojen ilmastotoimiin. (Vastalause 3)

12. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 30.20.42: Lisätään 30 000 000 euroa turvepeltojen ilmastotoimiin ja kosteikkoviljelyn edistämiseen. (Vastalause 4)

13. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 30.20.47: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii kasvuohjelman suomalaisen puhtaan kasvipohjaisen ruuan potentiaalin hyödyntämiseksi sekä pitkän aikavälin strategian kotimaisen ruoantuotannon uudistamiseksi ympäristön ja tuottajien kannalta kestäväksi.” (Vastalause 3)

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

14. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana 32.20.88: Lisätään 100 000 000 Ilmastorahasto Oy:n pääomittamiseksi vihreän siirtymän investointien vauhdittamiseksi. (Vastalause 3)

15. Hanna Sarkkinen (vas) Minja Koskelan (vas) kannattamana 32.20.88: Lisätään 100 000 000 euroa Ilmastorahasto Oy:n pääomittamiseksi ja rahaston toiminnan jatkuvuuden mahdollistamiseksi. (Vastalause 4)

16. Joona Räsänen (sd) Pia Viitasen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus kohdistaa alalle tosiasiallisesti vaikuttavia tukitoimia tässä ja nyt. Hallituksen tulee jo tälle vuodelle osoittaa asuntorahastosta korjausrakentamiseen avustusta, jotta estetään rakennusalan kriisin laajeneminen.” (Vastalause 1)

17. Joona Räsänen (sd) Pia Viitasen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus antaa hyvinvointialueille työrauhan rakentaa toimintaa omista lähtökohdistaan käsin eikä kohdista alueiden rahoitukseen merkittäviä leikkauksia, jotka vaarantavat palveluiden saatavuuden ja pitkäjänteisen kehittämisen.” (Vastalause 1)

18. Joona Räsänen (sd) Pia Viitasen (sd) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus turvaa hyvinvointialueiden riittävän rahoituksen ja toiminnan myös tämän vuoden osalta.” (Vastalause 1)

19. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee välittömästi suhdannepaketin tukemaan erityisesti rakennusalan työllisyyttä ja yritysten pystyssä pysymistä vaikeiden aikojen yli. Toimenpiteet kohdistuisivat kaikkialle Suomeen. Rakennusalan 300 miljoonan euron suhdannepaketti koostuisi viidestä nopeasti toteutettavasta elementistä, joita ovat perusväylänpidon ja yksityisteiden lisärahoitus, homekoulujen ja muiden kuntien kosteusvaurioisten rakennusten korjaaminen, taloyhtiöiden remonttiavustukset, laajakaistayhteyksien rakentaminen ja tuki öljylämmityksestä luopumiseen sekä äkillisen rakennemuutoksen tuen rahoituksen lisääminen, jotta tukea voidaan osoittaa muun muassa Pyhännän kaltaisille rakennusalan tilanteesta kärsiville paikkakunnille.” (Vastalause 2)

20. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus varaa itäisen Suomen kilpailukyvyyn ja kasvun edistämispakettiin 130 miljoonan euron rahoituksen Itäisen Suomen kehittämissuunnan toimeenpanoon ja 30 miljoonaa euroa Pohjoisen ohjelman aloittamiseen. Tarkempi kohdennus tulee valmistella yhdessä alueiden maakuntien sekä alueen yritysten, korkeakoulujen ja muiden toimijoiden kanssa.” (Vastalause 2)

21. Markus Lohi (kesk) Eeva Kallin (kesk) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus peruuttaa aikeensa pääomittaa kannattamatonta Turun tunnin junaa 460 miljoonalla eurolla vaalikauden aikana.” (Vastalause 2)

22. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus laatii ja toimeenpanee laaja-alaisen ja kun-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

nianhimoisen toimenpideohjelman nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi sekä hyvinvointivajeen ja mielenterveyden ongelmien paikkaamiseksi.” (Vastalause 3)

23. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin opiskelijoiden toimeentulon kohentamiseksi opiskelijoiden lainataakkaa kasvattamatta.” (Vastalause 3)

24. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus valmistelee ja tuo eduskunnan käsiteltäväksi esityksen terapiatakuusta kaikenikäisille.” (Vastalause 3)

25. Saara Hyrkkö (vihr) Krista Mikkosen (vihr) kannattamana yleisperustelut: Lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee viipymättä päätökset valtion vanhojen metsien suojelemisesta tieteellisten kriteerien perusteella ja vapaaehtoisten metsäkartoittajien työtä hyödyntäen.” (Vastalause 3)

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkkön ehdotus 1 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 75; poissa 36 (äänestys 1). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkkön ehdotus 2 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 75; poissa 36 (äänestys 2). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 3 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 89, ei 75; poissa 35 (äänestys 3). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 4 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 120, ei 43; poissa 36 (äänestys 4). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Hanna Sarkkisen ehdotus 5 ja Saara Hyrkkön ehdotus 6 koskevat samaa asiaa, joten ensin äänestetään Saara Hyrkkön ehdotuksesta 6 Hanna Sarkkisen ehdotusta 5 vastaan ja sen jälkeen voittaneesta mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

Hanna Sarkkisen ehdotus 5 ”jaa”, Saara Hyrkkön ehdotus 6 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 154, ei 10; poissa 35 (äänestys 5). Eduskunta hyväksyi tässä äänestyksessä Hanna Sarkkisen ehdotuksen.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 5 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 110, ei 54; poissa 35 (äänestys 6). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 7 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 142, ei 22; poissa 35 (äänestys 7). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Hanna Sarkkisen ehdotus 8 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 144, ei 19; poissa 36 (äänestys 8). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Saara Hyrkön ehdotus 9 ja Hanna Sarkkisen ehdotus 10 ovat samansisältöiset, joten niistä äänestetään yhdessä mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 9 ja Hanna Sarkkisen ehdotus 10 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 109, ei 53; poissa 37 (äänestys 9). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Saara Hyrkön ehdotus 11 ja Hanna Sarkkisen ehdotus 12 ovat samansisältöiset, joten niistä äänestetään yhdessä mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 11 ja Hanna Sarkkisen ehdotus 12 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 107, ei 53; poissa 39 (äänestys 10). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 13 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 110, ei 54; poissa 35 (äänestys 11). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Puhemies Jussi Halla-aho: Saara Hyrkön ehdotus 14 ja Hanna Sarkkisen ehdotus 15 ovat samansisältöiset, joten niistä äänestetään yhdessä mietintöä vastaan.

Äänestysjärjestys hyväksyttiin.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 14 ja Hanna Sarkkisen ehdotus 15 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 144, ei 19; poissa 36 (äänestys 12). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Joona Räsäsen ehdotus 16 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 111, ei 53; poissa 35 (äänestys 13). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Joona Räsäsen ehdotus 17 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 88, ei 75; poissa 36 (äänestys 14). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Joona Räsäsen ehdotus 18 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 89, ei 74; poissa 36 (äänestys 15). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 19 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 134, ei 21, tyhjiä 9; poissa 35 (äänestys 16). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 20 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 132, ei 31; poissa 36 (äänestys 17). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Markus Lohen ehdotus 21 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 137, ei 22, tyhjiä 3; poissa 37 (äänestys 18). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 22 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 96, ei 67, tyhjiä 1; poissa 35 (äänestys 19). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 23 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 110, ei 54; poissa 35 (äänestys 20). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 24 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 110, ei 54; poissa 35 (äänestys 21). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Saara Hyrkön ehdotus 25 ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 104, ei 53; poissa 42 (äänestys 22). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Pöytäkirjaan merkittiin seuraavat ilmoitukset: Tuula Haatainen (sd) tarkoitti äänestää ”ei” kohdassa 4, Merja Kyllönen (vas) tarkoitti äänestää ”ei” kohdassa 4, Ilmari Nurminen (sd) tarkoitti äänestää ”ei” kohdissa 16 ja 17, Olga Oinas-Panuma tarkoitti äänestää ”jaa” kohdassa 18.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 15/2023 vp sisältyvän ehdotuksen vuoden 2023 toiseksi lisätalousarvioksi mietinnön mukaisena. Eduskunta yhtyi valiokunnan ehdotukseen lisätalousarvioaloitteen LTA 1/2023 vp hylkäämisestä. Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen vuoden 2023 toisen lisätalousarvion soveltamisesta.

Asian käsittely päättyi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 61/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 5/2023 vp

Pöytäkirjan liite Muutosehdotus 8.11.2023 Liite 3A

Ensimmäinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnan mietintö StVM 5/2023 vp. Yleiskeskustelu asiasta päättyi 8.11.2023 pidetyssä täysistunnossa.

Yleiskeskustelussa Li Andersson on Laura Meriluodon kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hyväksytään edustajille monistettuna jaetun muutosehdotuksen mukaisena. (Liite 3A)

Selonteko hyväksyttiin.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

18 §

Mietintö ”jaa”, Li Anderssonin monisteena jaettu muutosehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 154, ei 9; poissa 36 (äänestys 23). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 61/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 54/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 6/2023 vp

Toinen käsittely

Puhemies Jussi Halla-aho: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. Keskustelu asiasta päättyi 14.11.2023 pidetyssä täysistunnossa.

Keskustelussa Ilmari Nurminen on Li Anderssonin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylätään.

Keskustelussa Hilikka Kempin on Pekka Aittakummun kannattamana tehnyt vastalauseen 1 mukaisen lausumaehdotuksen. Lisäksi keskustelussa Ilmari Nurminen on Li Anderssonin kannattamana tehnyt vastalauseen 3 mukaisen lausumaehdotuksen.

Selonteko hyväksyttiin.

Lakiehdotuksen hyväksyminen ”jaa”, hylkääminen ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 119, ei 44; poissa 36 (äänestys 24).

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 54/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi.

Puhemies Jussi Halla-aho: Lopuksi on päätettävä keskustelussa tehdyistä lausumaehdotuksista.

Mietintö ”jaa”, Hilikka Kempin ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 89, ei 74; poissa 36 (äänestys 25). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Mietintö ”jaa”, Ilmari Nurmisen ehdotus ”ei”. Äänestyksen tulos: jaa 110, ei 53; poissa 36 (äänestys 26). Eduskunta hyväksyi mietinnön.

Eduskunta hyväksyi mietintöön sisältyvän lausumaehdotuksen. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

5. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle Sotilasosaston asettaminen korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa 1.1.–30.6.2024

Valtioneuvoston selonteko VNS 2/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

Ulkoministeri Elina Valtonen esittelypuheenvuoron jälkeen keskustelu käydään etukäteen pyydettyjen puheenvuorojen osalta nopeatahtisena. Aluksi pidetään ryhmäpuheenvuorot, joiden pituus on enintään 5 minuuttia. Muiden etukäteen varattujen puheenvuorojen pituus on enintään 5 minuuttia. Puhemiesneuvosto suosittaa, että myös nopeatahtisen keskusteluosuuden jälkeen pidettävät puheenvuorot kestävät enintään 5 minuuttia. Lisäksi voin myöntää harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja. Lähetekeskusteluun varataan ensi vaiheessa enintään puolitoista tuntia. — Keskustelu alkaa. Ulkoministeri Valtonen, olkaa hyvä.

Keskustelu

14.22 Ulkoministeri Elina Valtonen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnalle annetun selonteon pohjalta kuullaan eduskuntaa sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti koskien Suomen sotilasosaston asettamista korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa.

Arvoisa puhemies! Euroopan unionin taisteluosastot ovat EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan nopean toiminnan työkalu. Taisteluosastoilla EU:n on mahdollista reagoida nopeasti eskaloituneisiin kriiseihin tai katastrofeihin EU:n oman alueen ulkopuolella. Taisteluosastoilla kehitetään myös jäsenvaltioiden sotilaallista yhteistyötä ja suorituskykyä. Tavoitteena on vahvistaa EU:n globaalia toimintakykyä ja EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa.

Jäsenmaat ovat asettaneet sotilasosastojaan valmiuteen EU:n taisteluosastoihin vuodesta 2007 alkaen. EU:n taisteluosastot ovat valmiudessa kuusi kuukautta kerrallaan. Taisteluosastojen asema EU:n kriisinhallinnan keinovalikoimassa ja sotilaallisten valmiuksien kehittämisessä on vakiintunut. EU:n taisteluosastoja ei kuitenkaan ole koskaan käytetty kriisinhallintatehtävissä. Suomi on tähän mennessä osallistunut EU:n taisteluosastoihin seitsemän kertaa keskimäärin noin neljän vuoden välein.

Suomi osallistuu Ranskan johtaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon alkaen 1. tammikuuta ja päättyen 30. kesäkuuta 2024. Suomen ja Ranskan lisäksi valmiusvuoroon osallistuu Belgia. Suomi osallistuu valmiusvuoroon Merivoimien raivaajaosastolla, jonka tehtävänä on miinojen raivaaminen taisteluosaston tukena. Suomen valmiusosaston kokonaisvahvuus on noin 30 sotilasta. Valmiusvuoron ajaksi taisteluosastoon osallistuva suomalainen sotilasosasto asetetaan korkeaan valmiuteen. Tällä varmistetaan, että Suomen osasto kykenee EU:n taisteluosastolta vaadittavan valmiuden mukaisesti tarvittaessa osallistumaan mahdollisiin kriisinhallintatehtäviin kymmenen päivän kuluessa, mikäli jäsenmaat tekisivät EU:ssa yksimielisen päätöksen taisteluosaston käytöstä. Päätös valmiudes-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

sa olevien suomalaisjoukkojen käyttämisestä mahdollisessa EU:n taisteluosastolla toteutettavassa operaatiossa on aina kansallinen ja tehtäisiin erikseen sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaisesti. Tällä hetkellä EU:ssa ei ole käynnissä keskustelua tai valmistelua Ranskan johtaman taisteluosaston käyttämisestä sen valmiusvuoron aikana.

EU:n taisteluosastoa voidaan käyttää suhteellisen rajoitettuun ja taisteluosaston koon mukaan mitoitettuun tehtävään. Tehtävän enimmäiskesto on noin neljä kuukautta. Taisteluosaston tulee kyetä itsenäiseen toimintaan, ja siten sen lähtökohtana on noin 1 500 hengen vahvuinen maavoimien joukko. EU:n taisteluosastot voivat soveltaa esimerkiksi jonkin keskeisen kohteen haltuunottoon tai vakauttamiseen tai kriisinhallinta- ja avustustoiminnan tukemiseen alueella, jossa tilanne on äkillisesti vaikeutunut.

Arvoisa puhemies! EU:n taisteluosastoja ei toistaiseksi ole käytetty kriisinhallintatehtävissä, koska jäsenvaltiot eivät ole saavuttaneet asiassa poliittista konsensusta. Haasteena ovat olleet etenkin taloudellisen taakanjaon kysymykset sekä kysymys valmiusvuorossa olevan taisteluosaston sopivuudesta juuri senhetkisiin kriisitehtäviin. Taisteluosastojen käytettävyyden parantamiseksi EU:ssa on keskusteltu erityisesti taisteluosastojen joustavuuden lisäämisestä ja muokattavuudesta. Valmiudessa oleviin taisteluosastoihin voitaisiin tarvittaessa esimerkiksi liittää uusia osia ja erikoiskykyjä halukkaista jäsenvaltioista.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:lla on aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyä. Tämä edistäisi myös EU:n globaalia toimijuutta. Näkemyksemme mukaan Suomen Nato-jäsenyys ei poista tarvetta kehittää EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Suomi on tukenut taisteluosastojen käytettävyyden lisäämiseen tähtääviä uudistuksia.

EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä ohjaavan strategisen kompassin tavoitteiden mukaisesti EU:n nopean toiminnan kykyä pyritään kehittämään vuoteen 2025 mennessä. Tavoitteena on, että taisteluosastojen ja jäsenvaltioiden osoittamien muiden suorituskykyjen pohjalta voidaan muodostaa enintään 5 000 sotilaan EU:n nopean toiminnan kyky, joka sisältäisi tarvittaessa sekä maa-, ilma- että merivoimien suorituskykyjä ja niitä tukevia elementtejä, kuten kybersuorituskykyjä.

Kansalliset kustannukset Suomen osallistumisesta tulevaan EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon ovat yhteensä 7,5 miljoonaa euroa. Tämä pitää sisällään suomalaisen sotilasosaston perustamisen, kouluttamisen, valmiusajan sekä sotilasosaston purkutoimet. Kulut katetaan sotilaalliseen kriisinhallintaan osoitetuista määrärahoista.

Arvoisa puhemies! Suomen kokemukset osallistumisesta EU:n taisteluosastoihin ovat olleet myönteisiä. Taisteluosastojen merkitys Suomen kriisinhallintavalmiuksien ja Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisessä ja ylläpitämisessä on tärkeä. EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroissa ollut ja tätä varten koulutettua suomalaishenkilöstöä on hyödynnetty myös muissa kriisinhallintaoperaatioissa valmiusvuoron jälkeen. Osallistuminen EU:n taisteluosastoihin tukee Suomen tavoitetta kehittää valmiutta reagoida nopeasti kehittyviin ja vaikeasti ennustettaviin turvallisuushäiriöihin. Osallistuminen edesauttaa kahden- ja monenvälisen puolustusyhteistyön syventämistä keskeisten liittolaisten ja kumppanimaidemme kanssa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

14.30 Timo Heinonen kok (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Rouva ulkoministeri! Hyvät edustajakollegat ja muut täysistuntoa seuraavat! Kriisinhallinta on erottamaton osa maamme ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Yhä epävakammassa maailmassa Suomen

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

ja koko Euroopan yhteinen tehtävä on luoda ennen muuta vakautta ja ennustettavuutta, edistää rauhaa, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta ympärillämme.

Teemme turvallisuusyhteistyötä niiden kanssa, jotka jakavat läntiset arvomme ja tavoitteemme. Näiden arvojen edistäminen sekä lähialueillamme että kauempana on myös mitä suurimmassa määrin kansallinen etumme. Turvallisuusympäristöämme puolustetaan riippumatta valtiollisista rajoistamme. Peräänkuulutamme mielellämme sitä, että EU on aktiivinen toimija maailmanpolitiikassa. Meidän tulee ottaa myös vastuuta siitä, että olemme valmiita toimimaan nopeasti, koordinoitusti ja tehokkaasti, kun tarve niin vaatii.

Arvoisa puhemies! Moni suomalainen on huolestunut siitä, mitä maailmassa juuri nyt tapahtuu, myös siitä, mitä itärajallamme nyt tapahtuu, siitä, olemmeko me turvassa, ovatko myös suomalaiset turvassa, ja siitä, miten me voimme omalta osaltamme vaikuttaa kriisien lientymiseen lähellä ja kauempana. Turvallisuus on tunne, joka kuuluu jokaiselle. Turvallisuus on ennen muuta fakta, mutta se on myös tunne.

Teimme ratkaisevan päätöksen liittyessämme puolustusliitto Naton jäseniksi. Se oli päätös, jolla haluttiin taata maamme itsenäisyys ja koskemattomuus tulevaisuudessakin: vastaus siihen uhkaan, jonka arvaamaton itänaapurimme Venäjä aiheutti hyökkäyksellään, sodalla, Ukrainaan. Työ ei kuitenkaan ole vielä valmis. Nato-jäsenyytemme ei ole vähentänyt tarvetta turvallisuuden edistämiseksi EU:n kautta. Turvallisuus ei ole yksilösuoritus. Se on ennen muuta yhteistyötä.

Suomi on tähän mennessä osallistunut EU:n taisteluosastoihin seitsemän kertaa, siis keskimäärin noin neljän vuoden välein. Kertaakaan näitä taisteluosastoja ei ole vielä käytetty kriisinhallintatehtävissä. EU:ssa ei ole löydetty yhteistä näkemystä taakanjaosta tai taisteluosastojen sopivuudesta akuutteihin kriiseihin.

Kokoomus pitää tärkeänä, että EU:n taisteluosaston kykyä kehitetään siten, että sillä voidaan vastata tarvittaessa aitoon tarpeeseen. Olemme peräänkuuluttaneet vaikuttavuutta ja tavoitteiden selkeää määrittelyä kriisinhallintaan osallistumisessa. Me tuemme selon-
teon näkemyksiä, joiden mukaan taisteluosaston käytettävyyttä tulee parantaa ja toimintaa joustavoittaa. Olemme nähneet liiankin hyvin, miten nopeasti tilanteet voivat muuttua turvallisuuspolitiikassa. Nopealle, joustavalle ja muokattavalle kriisinhallintakyvyille on tarvetta. Varautuminen on viisautta tässäkin.

Arvoisa puhemies! Ranskan johtamassa valmiusvuorossa on mukana myös Belgia. Suomi osallistuu valmiusvuoroon Merivoimien raivaajaosastolla, jonka tehtävänä on miinojen raivaaminen taisteluosaston tukena. Suomen valmiusosaston kokonaisvahvuus on noin 30 sotilasta. Osallistuminen EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon syventää puolustusyhteistyötä keskeisten liittolaistemme ja kumppanimaidemme kanssa. Harjoittelu yhdessä antaa maallemme mahdollisuuden kehittää ja ylläpitää niin kriisinhallinnan kuin Puolustusvoimien suorituskkyä. Kokemusta voidaan hyödyntää myös Naton valmiusjoukkoihin osallistuttaessa.

Suomen osallistuminen aiheuttaa meille noin seitsemän ja puolen miljoonan euron kustannuksen. Tällä rahalla harjoitellaan koordinoimaan EU:n yhteistä kyvykkyyttä ja toimia. Niillä voidaan lopulta vähentää kärsimystä, liennyttää konflikteja tai estää niiden leviäminen ja pidetään samalla suomalaisten turvallisuusympäristö vakaampana. Kokoomuksen mielestä tuo raha on tällöin käytetty hyvin.

Arvoisa puhemies! Viime perjantaina vietimme Nobelin rauhanpalkinnon saajan, presidentti Martti Ahtisaaren hautajaisia. Maailma tunsikin hänet väsymättömästi työstään rauhan eteen ja ratkaisujen löytämiseksi. Presidentti Ahtisaari totesi viisaasti Nobel-juhlapuhees-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

saan: ”Jos työskentelemme yhdessä, voimme keksiä ratkaisuja. Meidän ei ole syytä hyväksyä vallanpitäjien verukkeita. Rauha on tahdon asia.” Naton pääsihteeri Jens Stoltenberg muisteli ystäväänsä Ahtisaarta ja hänen perintöään viime viikolla näin: ”Tarvitsemme enemmän Martti Ahtisaari -henkeä rauhanomaisten ratkaisujen löytämiseksi. Tämä viesti on pidettävä kirkkaana myös hänen poismenonsa jälkeen.”

Arvoisa puhemies! Ottakaamme askel sitä kohti, että olisimme hieman enemmän presidentti Ahtisaaren kaltaisia. Kokoomus toivoo, että hänen työnsä rauhan eteen saa jatkoa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Junnila, olkaa hyvä.

14.35 Vilhelm Junnila ps (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan unionin taisteluosastot ovat EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan, nopean toiminnan ja sotilaallisten suorituskykyjen kehittämisen väline. Taisteluosastojen tarkoituksena on vahvistaa EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja sen keinovalikoimaa kriisinhallinnassa.

Kehyksen taisteluosastojen toiminnalle muodostaa vuonna 2004 hyväksytty taisteluosastokonsepti. Eri maaryhmistä koostuvat taisteluosastot ovat olleet valmiudessa kuuden kuukauden jaksoissa vuodesta 2007 alkaen. Valmiudessa olevan taisteluosaston tulee pystyä aloittamaan kriisinhallintatehtävät kriisialueella kymmenen päivän kuluessa siitä, kun Euroopan unionin neuvostossa eli ministerineuvostossa tehdään päätös kriisinhallintaoperaation perustamisesta. Operaation enimmäiskesto on korkeintaan neljä kuukautta, jota voidaan jatkaa tiettyjen edellytysten täytyttyä. EU:n taisteluosastoja voidaan käyttää joko erillisenä kriisinhallintajoukkona tai osana laajempaa operaatiota. Niiden käytön tulee perustua poliittiseen päätökseen, eikä niitä ole sellaisenaan käytettykään kriisinhallintaoperaatioissa tai niitä tukevassa toiminnassa. Unionilla on kuitenkin kokemusta sotilaallisesta kriisinhallinnasta esimerkiksi Bosniasta ja Kongosta. Taisteluosasto soveltuu esimerkiksi jonkin keskeisen kohteen turvaamiseen, rajatun alueen haltuunottoon tai vakauttamiseen ennen laajemman joukon saapumista. Taisteluosasto voisi väliaikaisesti tukea myös YK:n kriisinhallintaoperaation toimintaa ja humanitaarisia kuljetuksia alueella, jolla tilanne on äkillisesti vaikeutunut.

Taisteluosastojen luonne aiheuttaa kuitenkin haasteita soveltumiseen ennalta arvaamattomiin tilanteisiin. Kokoonpanosta päätetään hyvissä ajoin ennakoon, ja neljän kuukauden aikaikkuna, johon taisteluosastojen tulisi varautua, ei mahdollisesti riitä tilanteen vakauttamiseen. On myös olennaista miettiä, onko EU ylipäänsä oikea viitekehys kriisinhallinnalle ja missä määrin erilaisilla järjestelmillä on päällekkäisyyttä esimerkiksi Naton kanssa. Lisäksi osallistujamaiden strategiset kulttuurit ja prioriteetit vaihtelevat. Nämä ovat tekijöitä, miksi nopean toiminnan kyvykkyyttä kehitetään.

Arvoisa puhemies! Suomi on osallistunut EU:n taisteluosastoihin seitsemän kertaa: vuosina 2007 ja 2011 Saksan ja Alankomaiden johdolla muodostettuihin taisteluosastoihin, vuosina 2008, 2011 ja 2015 Ruotsin johtamiin pohjoismaisiin taisteluosastoihin, vuonna 2016 Yhdistyneen kuningaskunnan johtamaan taisteluosastoon sekä vuonna 2020 Saksan johtamaan taisteluosastoon. Ranskan vuonna 2024 johtama taisteluosasto muodostuu pääosin ranskalaisen prikaatin organisaatiosta, jota täydennetään belgialaisilla osilla ja suomalaisella Merivoimien raivaajaosastolla.

Päätös valmiudessa olevien joukkojen käyttämisestä EU:n operaatiossa on aina kansallinen. Sotilaallisesta kriisinhallinnasta annettu laki määrittää suuntaviivat osallistumiselle. Arvioitaessa Suomen osallistumista kansainväliseen sotilaalliseen kriisinhallintaan huomi-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

oidaan ulko- ja turvallisuuspoliittinen näkökulma ja toisaalta käytännön hyödyt puolustus-
kykymme kannalta. Maanpuolustuksen näkökulmasta EU:n taisteluosastoihin osallistumi-
nen on tukenut Puolustusvoimien suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämistä.

Arvoisa puhemies! Operatiivisesta valmiudesta huolimatta taisteluosastot eivät ole näh-
neet toimintaa harjoitusten ulkopuolella. Maanpuolustuskorkeakoulun julkaisujen perus-
teella valmiutta kohtaan on osoitettu myös kritiikkiä ja taisteluosastojen suhdetta nopean
toiminnan joukkoihin analysoitu. EU:n sotilasoperaatioita koskeva päätöksenteko on ollut
hidasta. Puhkeavan kriisin tai konfliktin edessä yhtenäisen tilannekuvan muodostaminen ja
yksimielisyyden löytäminen on EU:ssa osoittautunut hankalaksi. Taisteluosaston käytön
merkittävä kynnyskysymys on operaatioihin liittyvät kustannukset ja kysymys taakanjaos-
ta. Mahdollisen operaation kustannukset lankeavat pitkälti taisteluosastoon osallistuville
maille. Osana strategisen kompassin toimeenpanoa EU:ssa on ollut käynnissä keskustelu
kriisinhallinnan yhteisten kustannuksien laajentamisesta, jonka myötä myös nopean toi-
minnan kyvyllä toteutettavan kriisinhallintaoperaation kulut jakautuisivat nykyistä tasai-
semmin kaikkien jäsenvaltioiden välillä.

Arvoisa puhemies! Kriisinhallinnan luonne on muuttunut 20 vuodessa, ja se voi olla osa-
syy sille, miksi EU:n taisteluosastoa ei ole ikinä käytetty. Esimerkiksi Afganistanin Kabu-
lissa toteutettavaan evakuointioperaatioon EU:n 1 500-päinen taisteluosasto ei olisi ollut
riittävän suuri. Vuosien valmiuden jälkeen kynnys ensimmäiselle käyttökerralle siten kas-
vaa, vaikka tehtävät toimenpiteet [Puhemies koputtaa] niin johtojärjestelmien, yhteistoi-
mintakyvyn kuin poliittisen päätöksenteon osaltakin pyrkivät tehokkaammin vastaamaan
nykyajan [Puhemies koputtaa] asettamiin haasteisiin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

14.41 Mika Kari sd (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan unioni on Suo-
men ulkosuhteiden tärkein viitekehys. Vaikka nykyään olemme osa sotilaallista liittokun-
taa, EU on meille edelleen merkittävä turvallisuusyhteisö. Jo Schumanin julistuksesta lähtien
idea Euroopan yhdistymisen taustalla on historiallisesti perustunut rauhanaatteelle, sil-
le, ettei Euroopassa sodittaisi. Aihe, joka on tällä hetkellä ajankohtaisempi kuin vuosikym-
meniin. Sota on tehnyt paluun niin Euroopan maaperälle kuin myös lähialueillemme. Tämä
entisestään korostaa edellä mainittujen rakenteiden tarpeellisuutta.

Viimeaikaiset kriisit ovat osoittaneet, että valmius reagoida nopeasti kehittyviin kriisei-
hin on keskeistä. Suomen osallistuminen nopean toiminnan joukkojen toimintaan tukee
tätä kautta Suomen puolustuskykyä myös nyt kun olemme Naton jäseniä.

EU:n taisteluosastot ovat osa unionin sotilaallista kriisinhallintaa, ja ne on tarkoitettu en-
nen kaikkea nopean toiminnan kriisinhallintatehtäviin. Taisteluosastoja ei ole toistaiseksi
käytetty operaatioihin. Kuten selonteossakin todetaan, keskeisiä syitä tälle ovat olleet jä-
senvaltioiden poliittisen konsensuksen puuttuminen, taloudellisen taakanjaon kysymykset
sekä kysymys valmiusvuorossa olleen taisteluosaston sopivuudesta juuri sen hetkiseen
kriisiin liittyvien tehtävien hoitamiseen. Kukaan ei tietenkään toivo tilanteita, joissa osas-
toja tarvittaisiin, mutta siihen on myös syytä varautua, sillä sitä varten tämä rakenne on luo-
tu. Tältä osin unionissa onkin syytä huolella arvioida tämän työkalun merkitystä etenkin
tässä ajassa, jota elämme.

Taisteluosastojen puolesta puhuu se, että osastot voidaan ottaa nopeasti käyttöön, mikä
mahdollistaa ripeän reagoinnin kriiseihin. Taisteluosastojen tarkoituksena onkin vahvistaa

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ja keinovalikoimaa kriisinhallinnassa. Tämän lisäksi taisteluosastot edesauttavat jäsenvaltioiden sotilaallisten suorituskkyjen kehittämistä. Vuodesta 2007 lukien Euroopan unionilla on ollut samanaikaisesti valmiudessa kaksi taisteluosastoa, ja Suomi on alusta lähtien ollut toiminnassa mukana. Osallistumalla valmiusvuoroihin Suomi osoittaa tukensa unionin yhteiselle turvallisuus- ja puolustuspolitiikalle sekä yhteistyölle kriiseihin vastaamiseksi. Nyt alkava vuoro on järjestyksessään jo kahdeksas.

Selonteon mukaisesti Suomi on osallistumassa monikansalliseen taisteluosaston valmiusvuoroon yhdessä Ranskan ja Belgian kanssa ensi vuoden tammikuun alusta kesäkuun loppuun. Taisteluosasto toimii Ranskan johdolla. Suomi lähettää osastoon Merivoimien raivaajaosaston, jonka tehtävänä on miinojen ja räjähteiden raivaaminen.

Valmiusvuoroon osallistumisella tavoitellaan Puolustusvoimien kriisinhallintatehtävien edellyttämää sotilaallisen suorituskkyyn kehittämistä, ylläpitoa ja yhteensopivuutta sekä tuetaan etenkin reserviläisten osaamisen kehittämistä. Osallistumista hyödynnetään edelleen kansallisen puolustuksen kehittämiseen ja kotimaiseen viranomaisyhteistyöhön.

Vaikka taisteluosastoja ei ole käytetty, valmiusvuoroihin osallistuminen on ollut Suomelle hyvää harjoitusta ja tarjonnut meille arvokasta kokemusta myös Nato-jäsenyyden kannalta. Samalla se on palvellut oman puolustuskkyymme kehittämistä sekä vahvistanut Puolustusvoimien yhteisoperaatiokkyä ja henkilöstön valmiutta toimia yhdessä muiden maiden viranomaisten kanssa. Lisäksi Suomi on johdonmukaisesti osoittanut panostavansa yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämiseen ja toimeenpanoon sekä EU:n turvallisuus- ja puolustusulottuvuuden vahvistamiseen.

Arvoisa puhemies! EU:n merkitys ulko-, turvallisuus- ja puolustustoimijana on Ukrainan sodan aikana vahvistunut, ja unioni on osoittanut huomattavaa yhtenäisyyttä ja yksimielisyyttä ennen kaikkea taloudellisen voiman käyttäjänä ja sanktiopolitiikassa. Lisäksi EU on tukenut Ukrainaa aseellisesti niin sanotun Euroopan rauhanrahaston kautta. EU:lla onkin kokonaisuudessaan tärkeä rooli eurooppalaisen puolustusyhteistyön mahdollistajana ja laajan turvallisuuden toimijana. Myös Nato on EU:lle keskeinen turvallisuuspolitiikan kumppani.

Arvoisa puhemies! Tässä ajassa on ensiarvoisen tärkeää, että pidämme hyvää huolta kansallisesta puolustuskkyvystämme kaikissa olosuhteissa. Me myös ennalta ehkäisemme sotilaallisen voiman käyttöä Suomea vastaan osoittamalla valmiutta vastata sotilaallisen voiman käyttöön tai sillä uhkaamiseen sekä kkyä torjua meihin kohdistuvat hyökkäykset. Osana puolustuskkyymme vahvistamista meidän tuleekin olla aktiivisesti mukana kansainvälisessä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa yhteistyössä eri kokoonpanoilla eri valtioiden kanssa. Vaikka olemme sotilasliitossa, EU ja sen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan kehittäminen ovat meille edelleen keskeisiä turvallisuuspolitiikan peruspiareita.

Arvoisa puhemies! Siksi me sosiaalidemokraatit annamme täyden tukemme Suomen osallistumiselle EU:n taisteluosaston valmiusvuoroon. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hanna Räsänen, olkaa hyvä.

14.47 Hanna Räsänen kesk (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi osallistuu EU:n taisteluosastoihin nyt kahdeksatta kertaa. Suomen aiemmat kokemukset osallistumisesta ovat olleet myönteisiä. Osallistuminen palvelee Puolustusvoimien suorituskkyjen

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

kehittämistä. Samalla osallistumme EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan vahvistamiseen. Puolustuksen kyky vastata nopeasti kehittyviin turvallisuusuuhkiin korostuu vaikeasti ennustettavassa turvallisuusympäristössä. Suomen kokemukset taisteluosastojen valmiusvuoroista parantavat nopean toiminnan reagoitua ja yhteistoimintakykyä liittolais- ja kumppanimaiden kanssa.

Suomi osallistuu ensi vuonna Ranskan johtamaan osastoon Merivoimien raivaajaosastolla. Edellisen kerran, vuonna 2020 olimme mukana Saksan johtamassa osastossa panssaritiedustelujoukkueella. Harjoittelu ja yhteistyö eri liittolaismaiden maa-, meri- ja ilmavoimien kanssa tuo arvokasta kokemusta reserviläisille ja myös kantahenkilökunnalle. Merivoimien raivaajaosasto on harjoitellut pinnan alla ja pinnan päällä tapahtuvaa räjähderaivaamista Rannikkoprikaatissa Upinniemessä. Muuttuneen turvallisuusympäristön myötä meriturvallisuuteen liittyvä harjoittelu on entistään tärkeämpi osa myös EU:n oman alueen turvallisuuden kannalta.

EU:n taisteluosastot saavuttivat täydellisen toimintakyvyn vuonna 2007, mutta niitä ei ole käytetty tähän mennessä vielä kertaakaan. Päätös osaston käytöstä edellyttää unionissa yksimielisyyttä. Kustannukset olisivat pääosin valmiusvuorossa olevan maan vastuulla.

EU:lla on oltava aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyä. Kyse on järjestelmän uskottavuudesta. Päätöksentekojärjestelmän on mahdollistettava se, että jäsenmaan joukko pystyy tarvittaessa lähtemään nopeasti suorittamaan tehtävää. Kustannusten on myös ja-kauduttava tasaisemmin.

Arvoisa puhemies! EU:n seuraavassa monivuotisessa rahoituskehityksessä nopean toiminnan rahoitus olisi perusteltua järjestää siten, että EU kokonaisuutena voisi vastata valtaosasta kustannuksista.

Suomen turvallisuuspoliittinen asema on muuttunut edellisen valmiusvuoroon osallistumisen jälkeen. Liittoutuneen Suomen on harkittava, kuinka sovitamme yhteen puolustusliitto Naton velvoitteet ja EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämisen. Resurssit on käytettävä kustannustehokkaasti, jotta EU:n ja Naton toiminnot tukevat toisiaan. Valmiusvuorot ovat muuttumassa vuoden mittaisiksi vuodesta 2025 eteenpäin. Selonteon valiokuntakäsittelyssä onkin kiinnitettävä huomiota taisteluosastokonseptin kehittämiseen ja myös arvioitava Suomen osallistumisen jatkosuunnitelmia. Suomella on oltava riittävät resurssit osallistua myös Naton nopean toiminnan joukkoihin.

Oma uskottava puolustus on Nato-jäsenyydenkin oloissa tärkein turvallisuutemme tae. Puolustusvoimat, reserviläiset ja kantahenkilökunta tekevät arvokasta työtä, josta meidän kaikkien on syytä olla kiitollisia.

Arvoisa puhemies! Keskustan eduskuntaryhmä tukee Suomen osallistumista Ranskan johtamaan EU:n taisteluosastoon ja sen asettamista korkeaan valmiuteen.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, olkaa hyvä.

14.51 Hanna Holopainen vihr (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Euroopan unionin taisteluosastokonsepti on otettu käyttöön vuonna 2007. Kunkin taisteluosaston valmiusvuoro kestää puoli vuotta, ja sitä edeltää perusteellinen koulutus- ja valmistelujakso. Nyt on kahdeksas kerta, kun olemme päättämässä Suomen osallistumisesta tähän valmiuteen. Tällä kertaa Suomi on osallistumassa Ranskan johtamaan taisteluosastoon. Suomalaisen joukon kokonaisvahvuus on noin 30 sotilasta, ja se koostuu Merivoimien raivaajaosastosta, jonka tehtävänä on valmistautua miinojen ja räjähteiden raivaamiseen taiste-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

luosaston tukena. Tällä hetkellä on menossa joukkojen koulutusvaihe, joka kestää vuoden loppuun saakka, ja varsinainen valmiusvaihe alkaa 1.1.2024.

EU:n taisteluosastot ovat yksi välineistä, joita EU voi käyttää reagoidakseen nopeasti kriiseihin ja konflikteihin. Taisteluosastokonsepti on kehitetty välineeksi unionin alueen ulkopuolella tapahtuvaan kriisinhallintaan. Taisteluosastoa voitaisiin käyttää kestoaltaan rajattuun ja osaston koon mukaan mitoitettuun tehtävään joko erillisenä kriisinhallintajoukkona tai osana laajempaa operaatiota. Se soveltuisi esimerkiksi etujoukoksi jonkin keskeisen kohteen turvaamiseen, tai se voisi turvata humanitääristen avustuskuljetusten perille toimittamista.

Arvoisa puhemies! EU:n taisteluosastoja ei ole vielä toistaiseksi kertaakaan käytetty kriisinhallintaoperaatioissa. Vuonna 2020 käsiteltiin edellistä Suomen osallistumisvuoroa eduskunnassa ja siinä yhteydessä käytiin myös syvällistä keskustelua taisteluosastojen käytettävyyssongelmista. Käsittelyssä tunnistettiin, että keskeisimmät syyt näille ovat olleet yhtenäisen poliittisen tahdon puute EU:ssa, taloudellisen taakanjaon kysymykset sekä kulloinkin valmiusvuorossa olevan taisteluosaston sopivuus ajankohtaisen kriisinhallintaoperaation hoitamiseen.

Arvoisa puhemies! Vuoden 2020 jälkeen turvallisuusympäristössä on tapahtunut suuria muutoksia, ja voisi arvioida, että tarve nopeaan reagointiin kykeneville kriisinhallintajoukoille on sotilaallisessa kriisinhallinnassa vain kasvanut, mutta tästä huolimatta osastojen käytettävyyteen liittyviin poliittisiin ja taloudellisiin ongelmiin ei ole vielä löydetty lopullista ratkaisua. Eduskunta on pitänyt erittäin tärkeänä, että Suomi aktiivisesti edistää ratkaisujen löytämistä. Suomi on ollut yksi aktiivisimmista taisteluosastoihin osallistuvista unionimaista, ja Suomen näkemyksillä on varmasti painoarvoa.

Arvoisa puhemies! Vihreä eduskuntaryhmä pitää tärkeänä Euroopan yhteisen puolustusvalmiuden vahvistamista ja tukee nyt käsittelyssä olevaa taisteluosastovalmiuteen osallistumista. Turvallisuusympäristön jännitteisyys luo selkeän tarpeen Euroopan yhteiselle kriisinhallintakyvyille. Vihreä eduskuntaryhmä näkee perusteltuna, että Suomi jatkaa aktiivista työtä Euroopan nopean reagoitokyvyn kehittämisen edistämiseksi. Vuoden 2020 jälkeen on kehitystä tapahtunut ja keskustelut ovat edenneet, mutta tätä kehitystä on syytä vauhdittaa edelleenkin. Erityisesti on keskusteltu taisteluosastojen joustavuuden lisäämisestä ja muokattavuudesta siten, että valmiudessa oleviin taisteluosastoihin voitaisiin tarvittaessa liittää uusia osia ja erikoiskykyjä halukkaista jäsenvaltioista sekä edesauttaa tiettyjen toimintojen siirtämistä esimerkiksi edelliseltä valmiudessa olevalta taisteluosastolta seuraavalle.

EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa ohjaavan strategisen kompassin tavoitteiden mukaisesti EU:n nopean toiminnan kykyä ollaan kehittämässä vuoteen 2025 mennessä siten, että taisteluosastokonseptin ja jäsenvaltioiden osoittamien muiden suorituskykyjen pohjalta voitaisiin muodostaa enintään viidentuhannen sotilaan nopean toiminnan kyky. Vuonna 2025 EU:n taisteluosastojen valmiusvuorojen tarkoitus on myös muuttua vuoden mittaisiksi. Uusi nopean toiminnan kyky sisältäisi tarvittaessa maa-, ilma- ja merivoimien suorituskykyjä sekä niitä tukevia elementtejä, kuten kybersuorituskykyjä. Osana strategisen kompassin toimeenpanoa EU:ssa on käynnissä keskustelu myös kriisinhallinnan yhteisten kustannusten laajentamisesta, jonka myötä myös nopean toiminnan kyvyllä toteutettavan operaation kulut jakautuisivat nykyistä tasaisemmin kaikkien jäsenvaltioiden välillä.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Muutoksia on siis tulossa, mutta tällä valmiusvuorolla konsepti on kuitenkin vielä ennallaan. Tässä yhteydessä on varmasti hyvä käydä keskustelua myös tulevaisuudesta ja Suomen tavoitteista konseptin tulevaisuuden suhteen.

Selonteossa on mainittu, että Puolustusvoimat selvittää mahdollisten johtovaltiodien ja kumppanimaiden kanssa osallistumista EU:n taisteluosastoihin vuodesta 2025 eteenpäin. Suomen tulevaisuuden osallistumismahdollisuuksissa huomioidaan Suomen Nato-jäsenyyden vaikutukset ja esimerkiksi osallistuminen Naton nopean toiminnan joukkojen valmiusvuoroihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kyllönen, olkaa hyvä.

14.56 Merja Kyllönen vas (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Konfliktien- ja kriisinhallinnan keskeisenä haasteena on luoda turvallinen toimintaympäristö kriisiin tai konfliktiin joutuneen yhteiskunnan demokraattiselle ja hallitulle kehitykselle. On vaikea ennustaa, missä ja minkälaisessa kriisissä kansainvälisen yhteisön ja Suomen panosta kulloinkin kipeimmin kaivataan. Keinovalikoiman tulee joka tapauksessa olla laaja ja kansainvälisen yhteistyön hyvin valmisteltua.

Suomi osallistuu kansainväliseen kriisinhallintaan pääosin oman maan turvallisuuden varmistamiseen tarkoitettuun joukoihin ja voimavaroihin. Viranomaisien välinen yhteistyö Suomessa on tiivistä, ja sitä on myös runsaasti harjoiteltu. Tästä kansallisesta erityispiirteestä koituu selkeää lisäarvoa Suomen osallistuessa kansainvälisiin operaatioihin entistä monimuotoisempien uhkien torjumiseksi.

Suomi on osallistumassa vuonna 24 EU:n taisteluosastoihin asettamalla puoleksi vuodeksi korkeaan valmiuteen 30 sotilaan joukon, joka koostuu Merivoimien raivaajaosastosta. Osastoa johtaa Ranska, ja osastoa täydennetään belgialaisilla ja suomalaisilla osilla. Vuodesta 25 lähtien taisteluosastojen valmiusvuoroja olisi tarkoitus vihdoin kehittää vuoden pituisiksi, ja EU on muutenkin aikeissa edistää taisteluosastoja kasvattamalla niiden kokoa ja muuttamalla niitä nimensä mukaisesti ”nopean toiminnan” joukoiksi.

EU:n taisteluosastot on tarkoitettu EU:n oman alueen ulkopuoliseen kriisinhallintaan. Joukot ovat olleet valmiudessa vuodesta 2007, mutta niitä ei ole kertaakaan käytetty kriisinhallinnassa tai muissa tehtävissä. Yksi syy on ollut raha. Jos osasto lähtisi kriisinhallintaoperaatioon, kustannukset lankeaisivat valmiusvuorossa olevalle maalle. Tätäkin menettelyä on suunniteltu muutettavaksi niin, että kulut jaettaisiin tasaisemmin jäsenmaiden kesken.

Valtioneuvosto on selonteossaan kuvannut EU:n taisteluosastokonseptin sisältöä, taisteluosaston luonnetta ja mahdollisia tehtäviä, osallistumisen taloudellisia vaikutuksia sekä lyhyesti myös suomalaisjoukkojen kokoonpanoa. Selonteossa ei ole pyritty ennakoimaan, minkälaisia konflikteja ratkaisemaan taisteluosastoja voitaisiin lähettää, ja viime kädessä se, miten ja missä taisteluosastoa käytetään, on aina poliittinen päätös.

Arvoisa puhemies! Taisteluosastot ovat kärsineet nykymuodossaan merkittävistä rakenneongelmista, kokoonpanot ovat olleet osin joustamattomia, ja rahoitus on jätetty lähes kokonaan kulloinkin vuorossa olevan jäsenvaltion vastuulle. Jos taisteluosastoa käytettäisiin, siihen kuuluvat jäsenvaltiot joutuisivat maksamaan operaation kustannukset lähes kokonaan itse. Tämän vuoksi etenkin suurilla osastoilla taisteluosastoihin osallistuvat maat eivät yleensä ole olleet halukkaita käyttämään niitä.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Tällä hetkellä EU maksaa operaatioiden osalta vain rajatusti kuluja, esimerkiksi joh-toesikunta- ja lääkintähuoltoon liittyviä kustannuksia. Myös osa strategisista kuljetuskus-tannuksista voidaan maksaa, mutta vain operaation käynnistämiseen liittyen. Eurooppa-neuvoston päätelmissä kesäkuussa 2017 todettiin, että EU:n päämiehet ovat yhtä mieltä sii-tä, että taisteluosastojen käyttö olisi pysyvästi rahoitettava niin sanotulla Athena-mekanis-milla ja yhteisenä kustannuksena. Tämä linjaus ei ole kuitenkaan saanut vielä täyttä toi-meenpanoa, ja taisteluosastojen joustavaa kokoamista ja erikoiskykyjen fiksua käyttöä nostetaan myös esille tunnistuen erilaisten kriisien ja konfliktien vaativan usein monipuo-lisen osaajajoukon yhteistoimintaa.

Suomi on osallistunut EU:n taisteluosastojen toimintaan seitsemän kertaa, ja kokemuk-set osallistumisvuoroista ovat olleet myönteisiä. Merkitys Suomen kriisinhallintavalmiuk-sien ja Puolustusvoimien suorituskyvyn kehittämisessä ja ylläpitämisessä on ollut tärkeä. Kansallista toimintamallia on valmiusvuoroihin osallistumisen osalta vuosien mittaan ke-hitetty kustannustehokkaaksi.

EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan liittyvien kysymysten ollessa aktiivisesti keskustelussa, esim. PRY, on luontevaa osana kokonaistarkastelua käydä edelleen keskus-telua myös EU:n taisteluosastokonseptista. Suomi on ollut yksi kaikkein aktiivisimmin osastoihin osallistuvista unionimaista, joten tätä taustaa vasten Suomella on myöskin pe-rusteita esittää muille unionimaille niitä konkreettisia toimia, joiden avulla taisteluosasto-jen käytettävyyttä saadaan lisättyä eikä kriiseihin puuttuminen ja varsinkin ennalta eh-käisy jää vain juhlapuheiden asteelle.

Arvoisa puhemies! On erittäin tärkeää, että valmiusvuoron aikana eduskunta pidetään informoituna kaikista sellaisista kehityskuluista, jotka saattaisivat johtaa taisteluosaston käyttöön. Päätös taisteluosastojen käytöstä tehdään EU:ssa yksimielisesti, ja Suomen kan-ta muodostetaan aina yhteistyössä eduskunnan kanssa. Taisteluosasto-operaation toteu-tuessa on uhka-arvioon perustuen varmistettava, että suomalaisjoukoille taataan kaikissa olosuhteissa mahdollisimman korkeatasoinen omasuojakyky. Korona-aika muutti myös omasuojakykyyn liittyvän suojauksen arviointitarpeita, eikä niitäkään pidä unohtaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vasemmistoliiton eduskuntaryhmä haluaa muistuttaa, että kaikkein parhaiten hoidettu konflikti ja kriisi on aina kyetty ennalta ehkäisemään niin, ettei sitä tapahdu. Kansainvälinen yhteisömme on tällä hetkellä monin tavoin rikki. Sodat, ter-rorismi, kansanmurhat, kansainvälinen rikollisuus ja ihmiskauppa ovat todellisuutta, jon-ka keskellä elämme. [Puhemies koputtaa] Kaikki työ rauhan ja ihmisyyden nostamiseksi maailmanpolitiikan keskiöön tulee enemmän kuin tarpeeseen. [Puhemies koputtaa] Rau-hantyötä, tulevaisuuden uskon rakentajia ja ihmisyyden uuteen arvoon nostajia tämä maa-ilma tarvitsee, jotta nykyiset sodat saadaan loppumaan ja uudet ennalta ehkäistyiksi. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Biaudet, varsågod.

15.02 **Eva Biaudet r** (ryhmäpuheenvuoro): Talman! För oss i Svenska folkpartiet har ar-betet för säkerhet och fred alltid varit viktigt. Vår säkerhet existerar inte i ett tomrum. Kon-flikter och krig både nära och fjärran rubbar även vår säkerhet och eskalerade konflikter kan ha oanade följder globalt. Ett starkt engagemang för fredsbevarande verksamhet har framför allt rent etiska och medmänskliga motiveringar. Världen kan inte enbart stilla följa

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

med våld mot folkgrupper i militära konflikter eller allvarligt mänskligt lidande i humanitära kriser.

Stödet för FN:s fredsbevarande verksamhet liksom Natos krishantering har varit solitt. Finland har även deltagit i EU:s stridsgruppskoncept från början. Den parlamentariska krishanteringskommitténs rekommendationer för både den militära och den civila krishanteringsberedskapen är fortfarande en god grund för framtida engagemang. Finland bör bland annat stärka helhetsperspektivet inom krishantering både nationellt och internationellt.

Puhemies! RKP haluaa antaa vahvan tukensa EU:n ulko- ja turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden vahvistamiselle ja siten myös tässä Suomen aktiiviselle osallistumiselle EU:n sotilaalliseen kriisinhallintaan. Me yhdymme selonteon näkemykseen siitä, että on tärkeää, että EU:lla on aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyään. Päätösprosessien uudistaminen ja yhteisen rahoituksen lisääminen on tarpeen tämän vastuun realisoitumiseksi. Olisi ollut toivottavaa, että EU:n nopean toiminnan joukot olisivat kyenneet toimimaan esimerkiksi Afganistanin evakuoitintilanteissa.

Kustannuskohdennukset ovat syy, minkä takia taisteluosastoja ei ole käytetty. Mahdolliset toimintakustannukset tulevatkin pääosin valmiusvuorossa olevien maiden maksettaviksi. Rahoitusmekanismin uudistaminen siten, että EU:n sotilaallisen kriisinhallinnan aiheuttama taloudellinen taakka jakaantuisi tasaisemmin kaikkien jäsenmaiden kesken, parantaisi taisteluosastojen käytettävyyttä. Tämä lisäisi solidaarisuutta ja mahdollistaisi EU:n tehokkaamman toiminnan kriisitilanteissa.

Det internationella samarbetet utvecklar även våra egna färdigheter men det stärker också vårt lands internationella roll för att åstadkomma mer effektiva och målinriktade krishanteringsinsatser. För närvarande pågår inga förberedelser inom EU kring utplacering av den Frankrike-ledda stridsgruppen under beredskapsperioden. Samtidigt har dock Rysslands brutala angreppskrig på Ukraina visat att vi behöver vara beredda på att militära konflikter och mänskliga kriser kan uppstå även i Europas nära omgivning.

Vi stöder Finlands deltagande i EU:s stridsgrupp för beredskapsperioden 1.1—30.6.2024. — Tack, kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Tack. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

15.06 **Peter Östman kd** (ryhmäpuheenvuoro): Värderade talman, arvoisa puhemies! Suomen osallistuminen ensi keväänä 2024 osana EU:n taisteluosastojen korkean valmiuden valmiusvuoroa on strategisesti erittäin tärkeä asia. Ensinnäkin tuoreena Nato-maana meillä on nyt uutta näkökulmaa sotilaalliseen yhteistyöhön. Olemme tuoreimman tiedon äärellä myös seuraavan puolen vuoden ajan, ja tällä tietotaidolla Suomen puolustusvoimat voi kehittää entisestään toimintaansa. Se avaa uusia yhteistyön mahdollisuuksia sekä syventää jo olemassa olevia yhteistyöverkostoja. EU:n taisteluosastot toimivat sotilaallisen kriisinhallinnan nopean toiminnan työkaluna, mikä on nykyisessä kansainvälisessä turvallisuustilanteessa erittäin huomionarvoista.

Olemme kaikki viimeisen kuukauden aikana havahtuneet yllättäen alkaneeseen Hamasin hyökkäyssotaan Israelia vastaan sekä Nepalín maanjäristyksen kaltaisiin yllättäviin luonnonkatastrofeihin. Myös muita EU:n alueen ulkopuolella tapahtuvia kriisejä voi syt-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

tyä ennakoimattomasti, ja tähän varautumiseen me EU-maana tarvitsemme näitä nopean toimintakyvyn omaavia taisteluosastoja, joilla turvataan myös EU:n turvallisuus- ja puolustuspoliittinen toimintakyky.

Suomi on osallistunut useasti vastaavanlaiseen yhteistyöhön, viimeksi syksyllä 2020 yhdessä monien EU-maiden kanssa. On lisäetu, että pääsemme nyt hiomaan kriisivalmiusyhteistyötä uusien maiden kanssa — nyt yhdessä Ranskan ja Belgian puolustusvoimien kanssa. Suomalaista turvallisuusosaamista on myös hyvä päästä päivittämään vuoden 2020 koronapandemian jälkeiselle tasolle.

Arvoisa puhemies! Tässä kohtaa haluan muistuttaa, että Ukraina on jo 630 päivän ajan taistellut itsenäisyytensä, alueellisen koskemattomuutensa ja kansalaistensa vapauksien puolesta. Me tuemme jatkossakin tämän maan selviytymistä Venäjän aloittamasta hyökkäyssodasta. Ukrainan ja Venäjän välinen sota tuo jatkuvasti uutta oppia Venäjän toimintatavoista. Kun Suomi on nyt 2024 valmiina toimimaan karkijoukoissa yhdessä Ranskan ja Belgian kanssa, on erinomainen mahdollisuus tuoda Ukrainan sodasta opitut asiat osaksi taisteluosastojen harjoittelua ja toimintaa. Tämä muistuttaa meitä kahdesta asiasta: siitä, että Suomen panostukset turvallisuuteen ovat kultaakin arvokkaammat, koska niillä turvataan sekä oma olemassaolomme että jälkipolviemme elämänpiiri.

Sotilaallisia panostuksia tarvitaan edelleen todella paljon. Ilman tukea Ukrainan tilanne olisi paljon pahempi, eikä sitä kenties enää olisi. Tiedämme Venäjän pystyvän pitkäaikaiseen ja massiiviseen sotaan, jossa venäläisten sotilaiden henki on täysin yhdentekevä. Siksi Suomen pitää olla raudanluja ja varmistaa, että iskukykyämme riittää tarvittaessa pitkälle tulevaisuuteen, ei vain yksin vaan myös yhdessä sekä EU- että Nato-maiden kanssa. Siksi myös EU:n sotilaallista valmiuskykyä kriisitilanteissa on kehitettävä.

Kristillisdemokraatit näkevät myös tarpeelliseksi siirtää EU:n kriisinhallinnan painopistettä siviilikriisinhallintaan ja koulutukseen, sillä tämän tarve nykymaailmassa on kasvava. Siviilikriisinhallinnassa meillä on jo Suomessa erinomaista osaamista, mutta näemme kristillisdemokraateissa siviilien suojelun ja kriisinhallintaosaamisen tärkeänä investointina tulevaisuuteen.

Arvoisa puhemies! On positiivista, että osallistumalla EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroon Suomen ja EU:n päätöksentekokykyä hiotaan ja parannetaan. Ukrainan kriisi ja Suomen ja Ruotsin Nato-prosessit osoittavat, ettei nykyisessä maailmanajassa minkään geopolitiittisen tilanteen ratkaiseminen ole helppoa, nopeaa tai itsestään selvää.

Kristillisdemokraattien eduskuntaryhmä tukee Suomen osallistumista EU:n taisteluosastojen valmiusvuoroon.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

15.11 Harry Harkimo liik (ryhmäpuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Suomi on taas omalla vuorollaan osallistumassa EU:n nopean toiminnan joukkojen toimintaan. Ensi vuonna aloittavaa osastoa johtaa Ranska, ja mukana ovat Belgia ja Suomi. Suomi on ollut myös aikaisemmin mukana. EU ei ole kertaakaan käyttänyt nopean toiminnan joukkoja kriisinhallinnassa ja tuskin tulee sitä ensi vuonnakaan tekemään, ja hyvä niin. Suomen osallistuminen EU:n taistelujoukkoihin ja sotilaallisiin kriisinhallintatehtäviin antaa pohjan paljon isommalle ja tärkeämmälle kysymykselle: mikä on Suomen rooli Naton nopean toiminnan joukoissa, ja miten se kaikki käytännössä hoidetaan? EU:n taisteluosastoon osallistuu 30 sotilasta, ja kriisinhallintatehtävissä on yhteensä 430 suomalaista soti-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

lasta. Heistä 3/4 on reserviläisiä. Mutta kun on kyse Naton nopean toiminnan joukkojen kokoamisesta, sotilaita tarvitaan jopa kymmenkertainen määrä ja paljon enemmänkin. Miten se kaikki hoidetaan, ja minkälaisia lakimuutoksia ja reserviläisten kanssa tehtäviä sopimuksia tämä kaikki vaatii? Tästä on puhuttu aivan liian vähän, ja on hyvä muistaa, että Nato on sotilasliitto: kun käsky käy, silloin mennään.

Arvoisa puhemies, ärade talman! Naton jäsenyyden osalta on puhuttu liian paljon pelkästä hyödystä Suomelle. Jäsenyys velvoittaa moniin uusiin vastuisiin, jotka tulevat vaatimaan sekä rahaa että lainsäädäntöä. Tästä puolesta on käyty aivan liian vähän keskustelua. Viimeistään nyt on suomalaisten ymmärrettävä, että Nato ei ole mikään noutopöytä, josta käydään noukkimassa lautaselle vain mieluisat herkut. On oikeuksia, mutta on myös velvollisuuksia. Naton taistelujoukoista tehtiin päätös Madridissa vuonna 2022, ja se päätös koskee myös tuoretta Nato-jäsentä Suomea. Valmistelua on tehty hyvin salaisesti, vaikka Suomen osuuden ensimmäisen aallon taistelujoukosta on arvioitu olevan 4 000 sotilasta. Naton tavoite on koota 100 000 sotilaan taistelujoukko kymmenessä päivässä, eli silloin ei ole aikaa alkaa kyselemään mahdollisia vapaaehtoisia. Silloin ollaan täydessä valmiudessa, ja silloin mennään. Kysymys kuuluu: löytyykö Suomessa reserviläisiin perustuvasta armeijasta tällaista valmiutta, ja miten se aiotaan järjestää? Varusmiehiä tämä ilmeisesti ei tule koskemaan. Paljonko valmiusjoukoille maksetaan? Missä heidät koulutetaan? Miten korvaukset hoituvat, jos suomalainen sotilas kaatuu ulkomailla? Puolustusvoimat varmasti on valmistelemassa tätä, mutta kyllä tästä pitää käydä julkista keskustelua. Tämä on erittäin iso muutos.

EU:n nopean toiminnan joukot ovat hyvä perusta sille, miten Naton nopean toiminnan joukot rakennetaan. Kannatamme EU:n nopean toiminnan joukkoja. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä. [Timo Heinonen pyytää vastauspuheenvuoroa] — Tässä on nyt siinä määrin lyhyt puhujalista, että ei oteta debattia.

15.14 Pauli Kiuru kok: Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä ja kiitos hyvistä ryhmäpuheenvuoroista. Edustaja Heinonen totesi omassa puheessaan, että turvallisuus ei ole yksilösuoritus, se on yhteistyötä, ja sama henki tuli myös muissa ryhmäpuheissa esille. Esille tuli myös se, että Suomi toimii aktiivisesti Natossa, toimimme aktiivisesti EU:ssa ja tietysti meillä on myös kahdenvälistä puolustuspoliittista yhteistyötä. Niin pitää ollakin, ja sitä kannattaa myös kehittää.

Viime aikana epävarmuus, epävakaus, on lisääntynyt lähialueilla mutta myös koko maailmassa, ja tämän sotilaallisen korkean valmiuden konsepti, jos näin sanotaan, on tärkeä. Tehtävänä on edistää rauhaa, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatetta, jos niitä ollaan uhkaamassa.

Monessa puheenvuorossa nousi esiin nopeus, ripeys ja hyvä valmius. Näitä piirteitä ei voi olla olemassa, ellei sopimuksia ole tehty etukäteen, ellei tällaista korkean valmiuden sotilasosastoa ole jo etukäteen asetettu, jos koulutusta ei ole huolellisesti tehty ja jatkuvaa koulutusta pidetty yllä.

Toisaalta myös tässä keskustelussa samoin kuin tässä selonteossa nousi näitä ongelmia. Yksi ongelma on tietysti se, että vaikka tällä on jo kohtuullisen pitkä historia, niin kertaakaan osastoja ei ole käytetty, vaikka ilmeistä tarvetta on joitakin kertoja ollut ja syitäkin tässä lueteltiin ja selonteossa luetellaan. Eli tämä taloudellinen taakanjako nousi selvästi

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

esiin ja siihen liittyvät ongelmat — kuka maksaa, jos joukkoja käytetään — ja toinen ongelma liittyy sitten tähän päätöksentekoon. Melko suuri konsensus varmasti on, mutta kun tarvitaan täyttä konsensusta, niin sitä ei EU:ssa aina ole.

Tähän liittyen kysynkin ministerin näkemystä siitä, onko EU-tasolla mahdollisuutta saada näihin ongelmiin vastausta, siis tähän taloudelliseen taakanjakoon, miten se ratkaistaan, konsensuksen osalta näkemystä, mihin suuntaan tässä mahdollisesti ollaan menossa, miten EU:n laajentuminen vaikuttaa tilanteeseen, jos laajentuminen etenee, ja ehkä sitten vähän tämmöisenä filosofisempana kysymyksenä: miten näette demokratian tilan ylipäättään — kun sitä tässä nyt ollaan puolustamassa, miten näette demokratian tilan ylipäättään? Maailman ihmisistä kuitenkin vähemmistö on maissa, joissa demokratia on ikään kuin se vallitseva tilanne, ja olemme kulkemassa osittain huonompaan suuntaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.17 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Juuri tässä ajassa, kun maailmalla palaa ja sodan kauhut ovat jälleen rantautuneet myös Eurooppaan, on hyvin ajankohtaista keskustella Euroopan unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan syventämisestä entisestään. Osana tätä tärkeää keskustelua on syytä tarkastella myös EU:n taisteluosastojen käytettävyyttä ja niiden toimivuutta erilaisissa skenaarioissa ja tilanteissa. Nyt käsillä olevan selonteon mukaan on nostettu esiin muun muassa mahdollisuus lisätä taisteluosastojen joustavuutta ja muokattavuutta osastojen käytettävyyden parantamiseksi silloin, kun tilanne maailmalla, lähialueilla sitä vaatii. Kysyisinkin arvoisalta ulkoministeriltä: Miten te näette nämä avaukset ja tavat, joilla voitaisiin parantaa EU:n taisteluosastojen käytettävyyttä tulevaisuudessa? Miten te suhtaudutte ja miten hallitus suhtautuu näihin avauksiin, jotta silloin, kun tilanne sitä vaatii, pystyisimme yhdessä Euroopan unionissa myös todella hyödyntämään näitä taisteluosastoja vaikuttavasti ja saamaan niiden kautta parhaan mahdollisen lopputuloksen?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

15.19 Jouni Ovaska kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä on tärkeä esitys, joka meille tuodaan. Kyllähän me olemme nähneet, että tämä on tietysti Puolustusvoimien suorituskykyä kehittänyt, ja ehkä tällä on myöskin laajempi poliittinen merkitys siinä, että EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa vahvistetaan. Nyt tietysti Nato-jäsenenä Suomenkin poliittinen asemointi tässä keskustelussa ehkä hiukan muuttuu. Muutaman vaalikauden olemme korostaneet voimakkaastikin EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa ja siellä tehtäviä aloitteita, nyt ehkä meidän omakin puheenpartemme on muuttunut siihen, että tätä vahvistamista tehdään entistä enemmän yhteistyössä Naton kanssa. Mutta näen silti, että EU:nkin pitää jatkaa tämän sektorin vahvistamista, mikä liittyy puolustukseen ja turvallisuuteen.

Ulkoasiainvaliokuntahan on aikaisemmin pitänyt tärkeänä, että eduskuntaa pidetään informoituna aina ennen tämän valmiusvuoron alkamista, mutta pidetään informoituna myöskin niistä mahdollisista kehityskuluista, jotka saattaisivat johtaa näiden taisteluosastojen käyttöön. Toivon todella, että tätä myös painotettaisiin tässä jatkokeskustelussa.

Haluaisin vielä loppuun kysyä ministeriltä tästä, kun Suomi on ollut mukana Saksan aloitteesta EU:n kriisinhallinnan ja taisteluosastojen vahvistamisessa — tämä Saksalta tul-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

lut aloite: millä tavalla tämä keskustelu aloitteesta on edistynyt, ja millaisia suunnitelmia on tämän päätöksenteon nopeuttamiseksi ja kustannusten jakamiseksi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jäntti, olkaa hyvä.

15.21 Aleksi Jäntti kok: Arvoisa puhemies! Euroopan unionin taisteluosastot ovat unionin sotilaallisen kriisinhallinnan nopean toiminnan työkalu sekä jäsenvaltioiden sotilaallisen suorituskyvyn mutta ennen kaikkea yhteistyön kehittämisen väline. Itse näen taisteluosastot eräänlaisena jäänteenä 2000-luvun alun politiikasta. Taisteluosastojen tarkoituksena on vahvistaa EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa, ja ne on kehitetty EU-alueen ulkopuoliseen kriisinhallintaan ja sen välineeksi. Taisteluosastojen asema EU:n kriisinhallinnan keinovalikoimassa sekä EU:n jäsenvaltioiden sotilaallisten suorituskykyjen ja yhteistoimintakyvyn kehittämisessä ja ylläpitämisessä on vakiintunut, mutta EU:n taisteluosastoja ei ole toistaiseksi käytetty kriisinhallintatehtävissä tai niitä tukevissa toiminnoissa.

Arvoisa puhemies! Euroopan lähialueiden vakaus on tärkeää Suomelle ja suomalaisille. On perusteltua harjoitella koordinoitua toimintaa liittolaistemme ja kumppaneidemme kanssa aina, kun siihen tarjoutuu tarkoituksenmukainen tilaisuus. EU:n taisteluosastoihin osallistuminen osoittaa Suomen johdonmukaista panosta kansainväliseen kriisinhallintaan sekä eurooppalaisen turvallisuus- ja puolustusyhteistyön syventämiseen mutta ennen kaikkea solidaarisuutta. Taisteluosastojen merkitys tunnustetaan Suomen kriisinhallintavalmiuksien ja Puolustusvoimien suorituskykyjen kehittämisessä ja ylläpitämisessä, ja saatuja kokemuksia voidaan hyödyntää myös esimerkiksi Naton valmiusjoukkoihin osallistumisessa, ja Suomen painopisteen tulisikin jatkossa olla nimenomaan Naton valmiusjoukoissa.

On valitettavaa, että taisteluosastoja ei ole toistaiseksi käytetty kertaakaan. EU:lle tyyppillisen poliittisen yksituumaisuuden puute, taloudellisten kustannusten jakautuminen sekä valmiusvuorossa olleen taisteluosaston sopivuus kulloiseenkin kriisiin liittyvien tehtävien hoitamiseen ovat toimineet keskeisimpinä esteinä. Tämä osaltaan nakertaa EU:n taisteluosastojen uskottavuutta. Taisteluosastojen käytettävyyden parantamiseksi EU:ssa on keskusteltu erityisesti taisteluosastojen joustavuuden lisäämisestä ja muokattavuudesta siten, että valmiudessa oleviin taisteluosastoihin voitaisiin tarvittaessa liittää uusia osia ja erikoiskykyjä halukkaista jäsenvaltioista sekä edesauttaa tiettyjen toimintojen siirtämistä esimerkiksi edelliseltä valmiudessa olevalta taisteluosastolta seuraavalle.

Koska näyttää siltä, että EU:n taisteluosastot säilytetään jatkossakin, on tärkeää, että kykyä kehitetään siten, että niillä voidaan vastata tarvittaessa aitoon tarpeeseen. Toimiessani Kosovossa KFOR-kriisinhallintaoperaatiossa harjoitus- ja koulutusoperaatiot taisteluosastojen sisällä ja eri taisteluosastojen kesken olivat jatkuvia. Tällaisten vahvennus- ja yhteistoimintaharjoitusten tulisi olla myös korkean valmiuden osastojen rutiinia koko valmiudessa olon ajan, varsinkin, kun ne muodostetaan pääosin reserviläisistä. Näin reserviläisten osaamisen lisäksi motivaatio ja mielekkäys säilyisivät.

EU pyrkii kehittämään nopean toiminnan kykyään siten, että taisteluosastokonseptin ja jäsenvaltioiden osoittamien muiden suorituskykyjen pohjalta voidaan muodostaa enintään 5 000 sotilaan nopean toiminnan kyky. Olennaista olisi, että uusi nopean toiminnan kyky sisältäisi kaikkien puolustushaarojen suorituskykyjä sekä niitä tukevia elementtejä, kuten jo muutaman kerran mainittuja kybersuorituskykyjä.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Arvoisa puhemies! Sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen aiheutuu noin 7,5 miljoonan euron kustannukset, ja suuntaa antava kustannusarvio Suomen osallistumisesta neljän kuukauden mittaiseen operaatioon noin 30 hengen valmiuosastolla olisi yhteensä kolmisen miljoonaa euroa. Kustannuksista huolimatta olisi erittäin perusteltua, että sotilasosasto osallistuisi koulutusvaiheen lisäksi valmiusvuoronsa aikana osana muuta taisteluosastoa vähintään 1—2 harjoitus- tai koulutusoperaatioon jossain Euroopan kolkassa. Harjoitukseen voitaisiin kytkeä myös Euroopan neuvoston päätöksenteon elementti. Tällainen päätös ei luonnollisesti ole pelkästään Suomen tehtävissä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jukkola, olkaa hyvä.

15.26 Janne Jukkola kok: Arvoisa puhemies! Suomen 1 300 kilometriä pitkä raja Venäjän kanssa on todellisuutta, mikä on aina syytä pitää mielessä, kun teemme päätöksiä koskien Suomen turvallisuutta. Suomen geopoliittinen asema lähivuosien aikana on muuttunut, ja lähivuosien uhkakuvat ovat herättäneet keskustelua oman turvallisuutemme ympärillä.

Tänään tässä salissa keskustellaan EU:n taisteluosastoon osallistumisesta, mikä on erittäin tärkeää. Meidän tulee jatkaa laaja-alaista keskustelua kansainvälisestä puolustusosastamisestamme sekä niistä toimista, jotka edistävät kansallista sekä kansainvälistä valmiustasoamme. Nämä toimet pitävät yllä osaamista, ja saamme hyvää harjoitusta pahan päivän varalle. EU:n taisteluosastot muodostavat oman nopean toiminnan sotilaallisen yksikön, jonka tarkoituksena on vahvistaa jäsenvaltioiden sotilaallista kykyä ja yhteistyötä sekä tukea EU:n yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Ne on suunniteltu toimimaan kriisinhallintatehtävissä EU:n ulkopuolella mahdollistaen ripeän reagoinnin kriiseihin. Huolimatta siitä, että EU:n taisteluosastoja ei olla vielä käytetty, ne ovat olleet valmiudessa vuodesta 2007 lähtien, ja kaksi taisteluosastoa on aina valmiina toimintaan. Näiden osastojen rooli korostuu laajemmassa kriisinhallinnassa ja jäsenvaltioiden sotilaallisten kykyjen kehittämisessä. Tämänkaltaiset valmiustilat ovat näinä päivinä tärkeitä.

Arvoisa puhemies! Viime viikolla kävin merkittävän keskustelun tästä aiheesta nuoren miehen kanssa, joka suorittaa parhaillaan varusmiespalvelua Suomen kansainvälisissä valmiusjoukoissa. Keskustelimme EU:n taisteluosastosta ja sen merkityksestä Suomelle. Olimme samaa mieltä siitä, että taisteluosastoon osallistuminen tarjoaa meille mahdollisuuden vahvistaa puolustuspoliittista asemaamme ja kehittää toimintaamme kansainvälisesti. Myös taisteluosastoon osallistumisesta saatuja oppeja voidaan hyödyntää koulutuksessa, mikä antaa osallistumiseen erinomaiset valmiudet. Taisteluosasto on lisännyt valmiutta oppia asioita koulutuksissa, mutta kuitenkin se kenttäkokemus tulee Naton ja YK:n operaatioista. Viesti meille päättäjille Niinisalon varusmiehiltä on, että meidän olisi hyvä edistää koulutusta myös kenttätöskentelyssä turvallisuuspolitiikan mittasuhteet huomioon ottaen.

Kiitän hallitusta jatkuvista panostuksista puolustuspolitiikkaan ja samalla kannustan meitä kaikkia tukemaan varusmiehiämme sekä puolustuksen selkärankaa, reserviläisiä, jotka tuovat merkittävää osaamista puolustukseen ja sen muihin sidosryhmiin ja toimieliiniin. Tuen Suomen osallistumista EU:n taisteluosastoon. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja edustaja Heinonen, olkaa hyvä.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

15.29 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Tietyllä tavalla on hullua, että me pahoittelemme täällä, että taisteluosastoja ei ole käytetty, mutta kyse on tietysti siitä, että tilanteita ja tarpeita olisi ollut mutta ei päätöksentekokykyä tai yhteistä tahtoa.

Täällä on keskustelussa noussut esille esimerkiksi Afganistanin evakuintioperaatio, missä olisi ollut mahdollista tämäntyyppisiä joukkoja käyttää. Toki aina tietysti miettii sitä, onko kyseinen joukko aina toimivin sitten siinä tilanteessa, mikä niin sanotusti päälle tulee.

Kokoomus on peräänkuuluttanut taisteluosastojen kehittämistä siten, että niillä todellakin voitaisiin vastata aitoon tarpeeseen. Työ tulee meidän mielestämme kytkeä siis osaksi kokonaisvaltaisempaa näkemystä Euroopan turvallisuudesta ja Euroopan roolista turvallisuuden ja vakauden luoja. EU:n päätöksentekoa ja toimintakykyä on meidän mielestämme tarpeen kehittää siis jatkuvasti ja myös tässä asiassa, vaikka Suomen ei ole mahdollista tietenkään rakentaa omaa valmiuttaan vain EU:n eikä myöskään Naton varaan. On kuitenkin vain ja ainoastaan etu, jos EU on yhtenäinen ja pystyy koordinoimaan myös turvallisuuspolitiikan saralla tehokkaasti.

Jäin itse miettimään, että kun nämä joukot, taisteluosastot, on rajattu toimiin EU:n ulkopuolella, toki moni voisi tällä hetkellä miettiä, miksi niitä ei voitaisi käyttää esimerkiksi EU:n ulkorajoilla. Jos rajaturvallisuus vaatisi yhteisiä ponnistuksia, niin voisi ajatella, olisiko siinä yksi paikka käyttää näitä hyväksi.

Jos ulkoministeri Valtonen vielä loppuun käyttää puheenvuoron, niin kysyisin: minkälaista keskustelua EU:n ulkoministeripöydässä on käyty näiden joukkojen päätöksenteon sujuvoittamisesta ja ennen muuta käytön monipuolistamisesta tai siitä, että ennen muuta niitä voitaisiin tarpeen tullen sujuvammin käyttää?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

15.32 Mika Kari sd: Arvoisa puhemies! Haluan omassa puheenvuorossani kiinnittää huomiota yhteen asiaan, josta myös edustaja Ovaska tuossa aikaisemmin sanoi. Se on tämä selontekomenettelyn tärkeys. Olen nyt 13:tta vuotta eduskunnassa ja useamman kerran ollut tässä samassa tilanteessa muodostamassa yhtenä kansanedustajana Suomen parlamentissa Suomen kantaa siihen, että lähetämme tyttöjämmme ja poikiamme kansainvälisiin tehtäviin, joissa kriisipesäkkeissä, kiihtyvissä kriiseissä, jopa sodan kaltaisessa tilanteessa meidän omien ihmistemme henki, terveys ja turvallisuus ovat äärimmäisen isossa vaarassa. Näin ollen, vaikka selontekomenettely tällä kertaa ei kerää koko salia täyteen kansanedustajia, haluan puolustaa tätä selontekomenettelyn tärkeyttä. Vaikka näitä selontekoja tehdään kiireellisillä aikatauluilla — nyt vähän pidemmällä varoitusajalla kuin aikaisemmin — niin silti tämän järjestelmän hienoutta haluan tässä yhteydessä korostaa. Siihen liittyvät niin keskustelu täällä suuressa salissa, hallituksen esitys luonnollisesti pohjana, mutta myös sitten ulkoasiainvaliokunnan tekemä mietintö, johon myös puolustusvaliokunta pääsee oman sanansa lausumaan, niin nytkin.

Euroopan unionin jäsenvaltiot ovat olleet, voi sanoa, jo vuosikymmenien ajan oman puolustuksensa kanssa aika lailla kesannolla. Se on nyt näkynyt Euroopan unionin jäsenvaltioiden omassa puolustuksellisessa suorituskyvyssä mutta osin myös näissä valmiusvuoroissa ja siinä, kuinka vaikean kynnyksen takana tällaisen EU:n taisteluosaston käyttäminen on. Toivon, että ulkoministeri omissa tapaamisissaan korostaa myös tätä Suomen

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

näkemystä siitä, että tämä käyttökynnys ei saa olla ylittämätön, vaan jos kriisit sitä edellyttävät, myös meiltä, EU:lta, voidaan odottaa vastinetta.

Tässä yhteydessä haluan myös esittää ulkoministerille voimia ja jaksamista tänä haastavana aikana maailmalla Suomen lippua kantaessanne. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Östman, olkaa hyvä.

15.34 Peter Östman kd: Arvoisa puhemies! Joo, olen edustaja Karin kanssa samaa mieltä siitä, että tämä selonteko on tärkeä, ja kiitän valtioneuvostoa siitä.

Nyt, kun Ukraina on joutunut taistelemaan 630 päivää itsenäisyytensä puolesta, käy helposti niin, että me emme huomaakaan, mitä muita kriisejä voi odottaa nurkan takana. Hamasin raaka hyökkäys Israelia vastaan on yksi esimerkki siitä, miten nopeasti uusia kriisejä voi syntyä. On muun muassa pohdittu, mikä on Venäjän ja Iranin rooli terroristijärjestö Hamasin aloittamassa poikkeuksellisessa hyökkäyksessä.

Arvoisa puhemies! Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että radikaali-islamistinen terrorismi on suojelupoliisin uhka-arvion mukaan kohonnut myös täällä Suomessa. Uhkaan vaikuttavat radikaali-islamistiset verkostot, jotka inspiroituvat propagandasta ja muista tapahtuneista iskuista. Iskut kehoitetaan suuntaamaan esimerkiksi muita uskontoja ja seksuaalivähemmistöjä vastaan. Kysyn ulkoministeriltä, miten me olemme Suomessa ja EU:n tasolla varautuneet näihin riskiskenaarioihin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

15.35 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Selonteossa todetaan, että EU:n taisteluosaston tulee kyetä aloittamaan kriisinhallintatehtävät kriisialueella kymmenen päivän kuluessa päätöksenteosta. Se on itse asiassa aika pitkä aika, varsinkin, kun otetaan huomioon, että päätös on tehtävä EU:n neuvostossa. Siihen valmisteluun menee oma aikansa ja kokouksen pitämiseen ja siihen, että nämä asiat tulevat julki. Eli se kymmenen päivää on päätöksenteosta, ja sitä päätöstä edeltää hyvin todennäköisesti vielä useampi päivä.

Nopea toiminta on tässä tullut moneen kertaan esille, se, että on oltava kyky toimia nopeasti. Nopeaan toimintaan kriisitalanteessa liittyy tiedustelutieto. Esimerkiksi kun Venäjä aloitti hyökkäyksen Ukrainaan, niin Ukrainassa siitä oli tiedustelutietoa etukäteen, ja itse asiassa USA varoitti hieman poikkeuksellisella tavalla etukäteen julkisesti, että hyökkäys on tulossa, ja ihan puhui muutaman päivän tarkkuudella, koska näin tulee tapahtumaan.

Kysymykseni ja pohdintani liittyy nyt tähän, että kun olemme saaneet tiedustelulainsäädännön voimaan vuonna 2019 ja nyt sitä vielä ollaan joiltakin osin tarkentamassa — uusia kulkia on tulossa, tämänkin päivän istunnossa on Häkkäsen esittelyssä hallituksen esitys 82 — niin onko tällä jotain lisäarvoa annettavana myös tähän toimintaan, mitä EU:ssa ollaan tekemässä sotilasosastojen korkeasta valmiudesta ja onko Nato-yhteistyöllä annettavaa. Voisi nyt ajatella, että kun nämä EU-maat pääosin ovat Nato-maita, niin tällainen tiedustelutieto ja sen saatavuus ja vienti yhteiseen päätöksentekoon etupainotteisesti antaisi tilaa. Asiat kehittyvät nopeasti, ja tästä on huono esimerkki Krimin valtaus. Siinä ei kymmenen päivää olisi riittänyt mihinkään.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Koska ulkoministerin pitää lähteä hetken kuluttua, myönnän hänelle nyt tilaisuuden vastata esitettyihin kysymyksiin. — Olkaa hyvä.

15.38 Ulkoministeri Elina Valtonen: Arvoisa puhemies! Arvon edustajat, kiitos hyvistä kysymyksistä ja rakentavasta keskustelusta.

Keskeisimmät syyt sille, että taisteluosastoja ei tosiaan ole käytetty, ovat olleet jäsenvaltioiden poliittisen konsensuksen puuttuminen, taloudellisen taakanjaon kysymykset ja siten valmiusvuorossa olleen taisteluosaston sopivuus juuri sen hetkiseen kriisiin liittyvien tehtävien hoitamiseen, kuten sekä edustaja Peltonen että edustaja Heinonen hyvin huomioivat. Taisteluosastojen käytettävyyden parantamiseksi EU:ssa on keskusteltu erityisesti taisteluosastojen joustavuuden lisäämisestä ja muokattavuudesta. Esimerkiksi valmiudessa oleviin taisteluosastoihin voitaisiin tarvittaessa liittää uusia osia ja erikoiskykyjä halukkaista jäsenvaltioista, mikä toisi joustavuutta ja muokattavuutta ja aitoa lähtökohtaa siihen, että voitaisiin tarttua toimeen.

Suomi on pitänyt tärkeänä, että EU:lla on aito valmius käyttää nopean toiminnan kykyä. EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä ohjaavan strategisen kompassin tavoitteiden mukaisesti EU:n nopean toiminnan kykyä pyritään kehittämään vuoteen 25 mennessä. Tästä myös edustaja Jäntti käytti hyvän puheenvuoron.

Mitä tulee tähän taloudelliseen tarkasteluun, niin, edustaja Kiuru, on toden totta niin, että jäsenmaat kantavat valmiusvuorolla pääosan kustannuksista. Euroopan unionin rauhanrahastosta katetaan esimerkiksi esikuntakuluja ja muita yhteisiä juoksevia menoja. Tilanne toki muuttuu sitten, jos joukko otetaan käyttöön.

EU:n taisteluosastoista saatuja kokemuksia pystytään hyödyntämään myös Nato-liittolaisena esimerkiksi Naton valmiusjoukkoihin osallistuttaessa. Suomen osallistumista puoltaa myös se, että Suomi tavoittelee yleisestikin EU:n puolustusyhteistyön kehittämiseen tähtäävän pysyvän rakenteellisen yhteistyön kunnianhimoista toimeenpanoa.

Mitä tulee päätöksentekokykyyn, niin meillä on hallitusohjelmassa kirjaus sen osalta, että ulko- ja turvallisuuspolitiikassa pystytään harkitsemaan määräenemmistöpäätösten arviointia erityisesti, mitä tulee pakotekysymyksiin. On varmasti näin, että mikäli EU laajeni, tälle tulisi tarvetta laajemminkin.

Edustaja Ovaskalle: kyllä, Saksan aloite on hyvä, olemme mukana. Ja edustaja Östmanin kysymykseen: se koskee enemmän sisäisen turvallisuuden tilannetta, mutta olemme tietysti valtioneuvostossa huomioineet sen, että tämä Lähi-idän tilanne eskaloi kahtiajakoa myös täällä meillä läntisissä yhteiskunnissa. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja vielä edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.41 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tilanteessa, jossa konfliktit ovat Euroopassa ja sen rajoilla, maailma kovin epävakaa ja Suomen ja Euroopan turvallisuustilanne muuttunut lähiaikoina merkittävästi, on erityisen tärkeä hetki käsitellä tätä käsillämme olevaa selontekoa. Käsittelemme sotilaallisesta kriisinhallinnasta annetun lain mukaista valtioneuvoston selontekoa suomalaisen sotilasosaston asettamisesta korkeaan valmiuteen osana Ranskan, Belgian ja Suomen muodostaman EU:n taisteluosaston valmiusvuoroa. Taisteluosastoa johtaa Ranska.

Olemme ajankohtaisen asian äärellä, sillä viime vuodet ovat varmasti tehneet selväksi, että eurooppalaista yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa tarvitaan ja sitä on vahvis-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

tettava monin eri tavoin. Juuri tähän tarkoitukseen on perustettu toki jo vuosia sitten myös EU:n taisteluosastot. Ne ovat unionin sotilaallisen kriisinhallinnan nopean toiminnan työkalu ja jäsenvaltioiden sotilaallisten suorituskykyjen ja yhteistyön kehittämisen väline, jotka vahvistavat unionin yhteistä turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaa. Suomen osallistuminen tähän toimintaan on ollut jo pitkään säännöllistä, ja se on viimeisimpien vuorojen osalta toteutettu noin joukkueen kokoisella osastolla. Taisteluosastot on alun perinkin kehitetty Euroopan unionin oman alueen ulkopuolella tapahtuvan kriisinhallinnan välineeksi, ja niiden avulla voidaan tarvittaessa reagoida nopeasti eskaloituneisiin kriiseihin tai katastrofeihin. Taisteluosastoja voidaan käyttää vain suhteellisen rajoitettuun ja taisteluosaston koon mukaan mitoitettuun tehtävään, jonka kesto on rajattu. Taisteluosasto voi toimia erillisenä kriisinhallintajoukkona tai osana laajempaa operaatiota unionin rajojen ulkopuolella.

Arvoisa puhemies! Tämän selonteon käsittelyn yhteydessä eduskunnalla on oivallinen tilaisuus keskustella EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan sekä kriisinhallinnan tarpeesta ja tulevaisuudesta laajemminkin, kuten tänään tässä täysistunnossa onkin jo tehty. On selvää, että meidän tulee edelleen jatkaa EU:n yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittämistä. Sitä edellyttää ja jouduttaa myös ajankohtainen turvallisuustilanne Euroopassa. Venäjän hyökkäyssodan myötä tarve eurooppalaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan tiivistämiselle on vain kasvanut. Pysyvää rakenteellista yhteistyötä on määrätietoisesti syvennettävä, ja Euroopan tulee kyetä ottamaan enemmän vastuuta paitsi Euroopan turvallisuudesta myös sen lähialueiden turvallisuudesta ja vakaudesta. Osana tätä keskustelua on tärkeää tarkastella myös EU:n taisteluosastojen käytettävyyttä. Selonteon perusteella ajankohtaista olisi tarkastella ennen kaikkea sitä, miten taisteluosastojen joustavuutta voitaisiin lisätä ja esimerkiksi muokattavuutta kasvattaa siten, että valmiudessa oleviin taisteluosastoihin voitaisiin tarvittaessa lisätä osia ja erikoiskykyjä halukkaista jäsenvaltioista unionin alueelta. Sosiaalidemokraatit antavat tukensa pyrkimyksille lisätä taisteluosastojen käytettävyyttä osana EU:n yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.

Puolustusliitto Nato on EU:lle tietysti keskeinen turvallisuuspoliittinen kumppani, kuten on nyt entistäkin enemmän myös Suomelle jäsenyytemme myötä. Siitä huolimatta on tärkeää, että jatkamme myös EU:n yhteisen turvallisuuspolitiikan kehittämistä ja aivan erityisesti pidämme huolta kansallisesta omasta puolustuskyvystämme kaikissa olosuhteissa. Samalla meidän on oltava mukana kansainvälisessä ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisessa yhteistyössä muiden valtioiden kanssa. Näiden periaatteiden varaan Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa on hyvä rakentaa jatkossakin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan, jolle puolustusvaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 82/2023 vp

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslaki-valiokunnan, hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 45 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakoh-
tien jälkeen.

Keskustelu alkaa. — Ministeri Häkkänen, olkaa hyvä.

Keskustelu

15.46 Puolustusministeri Antti Häkkänen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Hallitus on 9. marraskuuta 2023 antanut eduskunnalle hallituksen esityk-
sen laiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa ja siihen liittyviksi
muiksi laeiksi. Hallituksen esityksen ensisijaisena tavoitteena on varmistaa sotilaskurinpi-
toa ja rikostorjuntaa Puolustusvoimissa koskevan sääntelyn ajantasaisuus ottaen huo-
mioon voimassa olevan lain voimaantulon jälkeen tapahtuneet toimintaympäristön muu-
tokset sekä voimassa olevassa lainsäädännössä käytännön soveltamistilanteiden yhteydes-
sä havaitut ongelmat.

Esityksessä ehdotetaan Pääesikunnalle uudeksi tehtäväksi sotilasrikosten estäminen ja
paljastaminen. On tärkeää, että esimerkiksi Puolustusvoimien aseisiin ja ampu-
matarvikkeisiin liittyvät anastusrikokset kyettäisiin tehokkaammin estämään jo ennalta, jotta täl-
laista vaarallista materiaalia ei päätyisi väärin käsiin. Puolustusvoimien hallussa on myös
yhä enenevässä määrin paljon salassa pidettavaa tietoa, joka voi olla rikoksen kohteena.

Toinen merkityksellinen asiakokonaisuus hallituksen esityksessä on, että Pääesikunnal-
le esitetään oikeutta itsenäisesti käyttää kaikkia esityksen mukaisia salaisia tiedonhankin-
takeinoja rikosten estämisessä ja paljastamisessa. Viimeaikainen turvallisuusympäristössä
tapahtunut huomattava muutos edellyttää, että Puolustusvoimilla on mahdollisuus entistä
tehokkaammin ja itsenäisesti reagoida esimerkiksi sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoi-
tusta vaarantavaan toimintaan liittyviin rikoksiin. Tavoitteena onkin paremmin tunnistaa,
paljastaa ja estää Suomen sotilaalliseen maanpuolustukseen kohdistuvia sisäisiä ja ulkoi-
sia uhkia, joita esimerkiksi vieraiden valtioiden tiedustelupalvelut, yksittäiset henkilöt tai
organisaatiot tarkoituksellisesti kohdistavat maahamme.

Tässä yhteydessä on vielä syytä korostaa, että vaikka esityksessä ehdotetaan Pääesikun-
nalle oikeutta käyttää laajemmin ja itsenäisesti salaisia tiedonhankintakeinoja, ei näitä kei-
noja kuitenkaan voida käyttää mielivaltaisesti. Tiedonhankintakeinojen käytön edellytyk-
set olisi tarkkaan säännelty, ja edellytysten, niin yleisten kuin keinokohtaistenkin, olisi
aina täyttyttävä. Lisäksi luvan salaisten tiedonhankintakeinojen käyttöön myöntäisi pää-
asiassa tuomioistuin.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös uutta sääntelyä yleisistä toimivaltuuksista
kaikkiin Pääesikunnan rikostorjuntatehtäviin. Tällaisia toimivaltuuksia ovat esimerkiksi
henkilöllisyyden selvittäminen, turvallisuustarkastus ja voimakeinojen käyttö. Esitykses-
sä ehdotettavat yleiset toimivaltuudet olisivat suppeammat kuin poliisilla.

Lopuksi on vielä mainittava, että koska esityksessä ehdotetaan Pääesikunnan rikostor-
juntatehtäviin paljon uusia toimivaltuuksia, on tärkeää, että myös toiminnan valvontaa te-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

hostetaan. Tämän vuoksi esityksessä ehdotetaan, että tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoisi myös sotilastiedusteluviranomaisen sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaalliseen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten estämistä ja paljastamista.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kiuru, Pauli, olkaa hyvä.

15.50 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Erittäin tärkeä asia. Tässä ollaan taas turvallisuuden ytimessä. Tilanteet muuttuvat nopeasti ja ovat muuttuneet nopeasti tässä viime vuosina. Olimme tiedustelun osalta hyvin pitkään ikään kuin jälkijunassa ja vähän naiiveja ja sinisilmäisiä ja luotimme vähän liikaa siihen, että asiat kehittyvät myönteisesti. Vuonna 2019 eduskunnan päätöksellä ja perustuslakiakin muuttaen saimme tiedustelulait voimaan.

Ministeri tässä kertoi tarpeesta ja sisäisistä uhista ja ulkoisista uhista, joita vastaan tällä hallituksen esityksellä pyritään vastaamaan ja vastataankin. Nostitte esille myös valvonnan. Kun tiedustelusta ja tällaisista kuvatuista valvontakeinoista puhutaan, niin silloin on ikään kuin vaakakupissa kaksi asiaa: Toisaalta puhumme turvallisuudesta. Se on tärkeä asia, ja se on perustuslaissa turvattu asia, että Suomessa asuvien ja suomalaisten täytyy voida tuntea olevansa turvassa ja valtiovallan pitää ihmisten turvallisuus taata. Mutta sitten taas toisaalta on tärkeitä, että ihmisten yksityisyydensuoja on loukkaamaton, ihmiset voivat olla luottavaisin mielin, että salaisia, yksityisiä viestejä, kotirauhaa ynnä muuta kunnioitetaan viimeiseen asti. Mutta silloin, kun turvallisuus on uhattuna, on myös käytettävä järeämpiä keinoja. Tarvitaan kovia päätöksiä, jotka täytyy tehdä kontrolloidusti lakiin perustuen — Helsingin käräjäoikeus on se taho, jossa sitten kovimpia päätöksiä tehdään — ja tarvitaan tiukkaa valvontaa, niin että siellä on oikeusasiamiestä, oikeuskansleria, sisäistä valvontaa. Tiedusteluvalvontavaltuutetulle tulee tässä uusia tehtäviä, mutta myös tiedusteluvalvontavaliokunnalla on oma roolinsa eli tämä parlamentaarinen valvonta, mitä eduskunta piti tärkeänä.

Onko ministerillä näkemystä siitä, onko tällä hallituksen esityksellä niin isoja vaikutuksia resurssinäkökulmiin, että tarvittaisiin esimerkiksi tiedusteluvalvontavaltuutetulle lisää henkilötövuosia tai vastaavia järjestelyjä? Onko se näkökulma tässä huomioitu? Nämä tehtävät ovat semmoisia, että niitä ei voi ikään kuin tehdä toisella kädellä. Hyvään tiedustelukulttuuriin kuuluu ja hyvä tiedustelukulttuuri tarkoittaa sitä, että lakia noudatetaan näissä asioissa tiukasti organisaation kaikilla tasoilla, ja sen tunteen pitää säilyä, että näin myös tapahtuu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

15.53 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Kuten todettua, käsittelemme nyt esitystä, jolla säädettäisiin laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa. Samalla voimassa oleva sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettu laki kumottaisiin.

Esityksen tärkeänä ja kannatettavana tavoitteena on varmistaa Puolustusvoimien pääesikunnan rikostorjuntaa koskevan lainsäädännön ajantasaisuus ja rikosvastuun tehokas toteutuminen Puolustusvoimissa. Uusien toimivaltuuksien tavoitteena on tehostaa maanpuo-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

lustusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten estämistä ja paljastamista. Lisäksi tar-
koitus on parantaa viranomaisyhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Nämä hallituksen esityksen tavoitteet ovat hyvin kannatettavia. On tärkeää, että lainsäädäntömme on ajantasaista ja sen ajantasaisuuden ylläpitämisestä pide-
tään hyvää huolta, kuten tässä hallituksen esityksen tapauksessa tosiasiallisesti tehdään-
kin. Puolustusvoimien rikostorjuntatehtäviä ja toimivaltaa koskevan sääntelyn ajantasai-
suus ja tarkoituksenmukaisuus on hyvin tärkeää, jotta Puolustusvoimat kykenee toteutta-
maan tehtävänsä ja varmistamaan kansallisen turvallisuuden tehokkaasti kaikissa olosuh-
teissa.

Samoin tärkeää on, että viranomaisyhteistyötä vahvistetaan. Tähän meillä on ollut vah-
va tahtotila kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi kaikissa tilanteissa ja turvalli-
suusympäristön jatkuvasti muuttuessa, kuten hyvin tiedämme. Tällä esityksellä mahdollis-
tetaan aiempaa laajempi ja joustavampi viranomaisyhteistyö ja parempi tiedonkulku vi-
ranomaisten välillä. Myös me sosiaalidemokraatit olemme painottaneet toimivan viran-
omaisyhteistyön tärkeyttä eri yhteyksissä näitä vastaavia kansalliseen turvallisuuteen liit-
tyviä hankkeita täällä eduskunnassa käsiteltäessä.

On myös tärkeää, että rikosten ennalta torjumisen painotusta lisätään. Vakavien omai-
suusrikosten sekä sotilasrikosten valmistelu ja yritykset tulee voida estää tai keskeyttää vii-
pymättä. Samalla oikeusvaltioperiaatteen näkökulmasta on tietenkin tärkeää, että perusoi-
keuksien toteutumiseen kiinnitetään huomiota sotilasrikosten estämistä ja paljastamista
koskevissa prosesseissa. Tästä syystä salaisten tiedonhankintakeinojen käyttämisen edel-
lytyksistä tulee säätää tarkkarajaisesti ja täsmällisesti. Oikea tasapaino tulee näissäkin
asioissa löytää, totta kai.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Ronkainen, olkaa hyvä.

15.56 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä ei sotilasrikosten estämistä ja
paljastamista säädetä nimenomaisesti minkään tahon tehtäväksi. Voimassa olevan lain mu-
kaan Pääesikunnan tehtävänä on vain sotilasrikosten selvittäminen. Sotilasrikosten estä-
mistä ja paljastamista ei ole siis säädetty myöskään poliisin tehtäväksi. Hallitus esittää siis,
että Pääesikunta voisi sekä estää että paljastaa sotilasrikoksia. Tämä selkeyttäisi sitä, min-
kä viranomaisten tehtäviin nämä tällaiset tehtävät kuuluvat. Ja kun on varmasti niin, että
sotilasrikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyvät rikostorjuntatoimenpiteet edellyttä-
vät Puolustusvoimien toiminnan erityispiirteiden tuntemista, niin totta kai Pääesikunnan
rikostorjuntatehtäviä hoitavilla virkamiehillä on parhaat edellytykset suorittaa näitä tehtä-
viä. Ei tässä kuitenkaan haluta rajoittaa poliisin rikostorjunnan yleistoimivaltaa, ja poliisil-
la olisi edelleen aina oma-aloitteisesti oikeus ottaa rikostorjuntatoimenpide suoritettavak-
seen.

Arvoisa puhemies! Tärkeää tässä on lain ennalta ehkäisevä vaikutus. Tässähän puhu-
taan maanpuolustusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten estämisestä ja paljasta-
misesta. Yhä vaikeammin ennustettavassa maailmassa tällaisten rikosten ennaltaehkäise-
minen on erittäin tärkeää. Vähäistä ei ole sekään, että tarkoituksena on parantaa viran-
omaisyhteistyötä. Lakia valmisteltaessa työryhmässä oli puolustushallinnon lisäksi myös
oikeusministeriö, sisäministeriö, keskusrikospoliisi, Poliisihallitus, Puolustusvoimat ja
suojelupoliisi. Jos molemmat lausuntokierrokset lasketaan yhteen, on lausuntoja saatu 67
kappaletta. Niissä ei esitykseen ole löytynyt paljoakaan huomautettavaa.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Ehdotetulla lainsäädännöllä olisi yhteiskunnallisia vaikutuksia, kuten vaikutuksia rikostorjuntaan ja turvallisuuteen. Pääosin vaikutukset kohdistuisivat viranomaisten toimintaan. Esityksellä on myös taloudellisia vaikutuksia, mutta ne ovat melko vähäisiä. Esimerkiksi puolustusministeriö voi toteuttaa esityksen hallinnonalan nykyisten määrärahojen puitteissa.

Arvoisa puhemies! Esityksen mukaan Puolustusvoimien rikostorjuntatehtävien valvontaa koskevaa sääntelyä tehostettaisiin siten, että tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoisi myös sotilastiedusteluviranomaisten suorittamaa, sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaalliseen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten estämistä ja paljastamista. Tämä muutos edellyttää eduskunnan työjärjestyksen muutosta. Lisäksi ehdotettu muutos kasvattaisi jonkin verran tiedusteluvalvontavaliokunnan työmäärää, joskin etukäteen on vaikea arvioida sitä, kuinka paljon, mutta tuskin merkittävästi.

Puhemies! Tässä on myös kansainvälinen ulottuvuus. Kun teemme yhä enemmän puolustusyhteistyötä muun muassa Nato-kumppaniemme kanssa, on hyvä, että tätä yhtä rikollisuuden muotoa estetään ja tutkitaan meillä samaan tapaan kuin muuallakin.

Jos vielä tiivistän: tämän esityksen myötä sotilasrikosten estäminen ja paljastaminen tulee sen viranomaisen tehtäväksi, jolle se kuuluukin. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

16.00 Mira Nieminen ps: Arvoisa rouva puhemies! — Vaihtui juuri. — Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa. Samalla voimassa oleva laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa kumottaisiin ja yhdeksää muuta lakia muutettaisiin. Pääesikunnalle ehdotetaan uudeksi tehtäväksi sotilasrikosten estäminen ja paljastaminen. Voimassa olevassa laissa Pääesikunnan tehtävänä on sotilasrikosten osalta ainoastaan sotilasrikosten selvittäminen. Lainsäädäntöön ehdotetaan uutta sääntelyä yleisistä toimivaltuuksista kaikkiin Pääesikunnan rikostorjuntatehtäviin.

Esityksen mukaan Puolustusvoimien rikostorjuntatehtävien valvontaa koskevaa sääntelyä tehostettaisiin siten, että tiedusteluvalvontavaltuutettu valvoisi myös sotilastiedusteluviranomaisten suorittamaa sotilaallisen maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten estämistä ja paljastamista.

Esityksen tavoitteena on varmistaa Pääesikunnan rikostorjuntaa koskevan lainsäädännön ajantasaisuus ja siten rikosvastuun tehokas toteutuminen Puolustusvoimissa. Uusien toimivaltuuksien tavoitteena on tehostaa maanpuolustusta vaarantavaan toimintaan liittyvien rikosten estämistä ja paljastamista. Lisäksi tarkoitus on parantaa viranomaisyhteistyötä.

Arvoisa rouva puhemies! Nykyisin voimassa olevassa laissa sotilasrikosten estämistä ja paljastamista ei säädetä nimenomaisesti minkään tahon tehtäväksi. Selkeämpi sääntely ja uudet toimivaltuudet parantaisivat Pääesikunnan suorittaman rikostorjunnan toimintamahdollisuuksia ja tätä kautta suojaisivat yhteiskunnan turvallisuutta. Pääesikunta kykenisi tehokkaammin suorittamaan lakisäateistä tehtäväänsä estämällä ja paljastamalla maanpuolustuksen alalla Suomeen kohdistuvaan tiedustelutoimintaan ja sotilaallisen maanpuolustuksen tarkoitusta vaarantavaan toimintaan liittyviä rikoksia. Lailla ei kuitenkaan rajoitet-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

taisi poliisin rikostorjunnan yleistöimivaltaa, vaan poliisilla on edelleen oikeus ottaa rikostorjuntatoimenpide omaksi tehtäväkseen. Esityksen mukaan Pääesikunta voisi muun muassa käyttää salaisia tiedonhankintakeinoja entistä itsenäisemmin rikosten paljastamisessa ja estämisessä.

Arvoisa rouva puhemies! Esityksen arvioidaan vähentävän poliisin työmäärää, koska Pääesikunta voisi itsenäisemmin ja tietyissä tapauksissa poliisin pyynnöstä suorittaa joitakin sellaisia rikostorjuntatehtäviä, jotka nykyisin kuuluvat poliisin suoritettavaksi. On tärkeää, että tavoittelemme turvallisuuden osalta tilaa, jossa voimme yhdessä vahvemmin torjua rikollisuutta. Käytäntö poliisin ja Puolustusvoimien välillä rikostorjunnassa osaltaan on kyllä sujunut arjessa, mutta se ei aina ole ollut jouhevinta. Virka-avut ovat kankeita muotoja rikosprosessissa, jossa päämäärä on kuitenkin sama. Poliisin resurssien säästäminen on osaltaan tavoiteltavaa, kuten myös tarkoituksenmukaisuus kohdentaa tutkinta sinne, missä rikokset ja etenkin tässä kysymyksessä niiden paljastaminen ja estäminen luontaisemmin esiintyvät.

Tällä hallituksen esityksellä tehostettaisiin ja tiivistettäisiin myös viranomaisten yhteistyömahdollisuuksia, millä olisi lisäksi myönteisiä vaikutuksia eri rikostorjuntaviranomaisten tilannekuvan ylläpitämiseen ja siihen, etteivät eri viranomaiset tee päällekkäistä työtä. Rikosten torjunta ja estäminen ovat työtä, jonka kuuluu olla kiinteä osa Puolustusvoimia ja heidän mahdollisuuksiaan toimia ennaltaestävästi sekä saattaa rikosasioita nopeammin tutkintaan sekä tekijöitä edesvastuuseen. Yhteiskunnallinen merkitys on huomioitava osana turvallisuuden kokonaisuutta ja sen kehittämistyötä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ministeri Häkkänen, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

16.04 Puolustusministeri Antti Häkkänen: Arvoisa puhemies! Lyhyesti kommentti näihin muutamiin asioihin.

Ensinnäkin yleinen maailmantilanne muuttuu arvaamattomammaksi ja vaarallisemmaksi, ja näköpiirissä on se, että tämä on pitkäaikainen kehityskulku. Sen takia teemme nyt siis laaja-alaisesti suomalaista yhteiskuntaa suojaavia päätöksiä. Tämä on yksi niistä asioista, joilla kovimmassa turvallisuusviranomaisten sisäisessä toiminnassa pyritään kontrollia tiukentamaan, jotta vieraiden valtioiden tai muiden vaikuttajien epäasiallinen toiminta ei ole missään tapauksessa mahdollista.

Täällä tuli edustaja Kiurulta kysymys näistä resursseista. Sen osalta on oikeusministeriön kanssa käyty asiaa läpi, ja ei ole tarvetta tiedusteluvalvontavaltuutetun lisäresursseille. Eli tällä kyetään hoitamaan, mutta me ollaan sitouduttu siihen, että jos kovia toimivaltuuksia lisätään siviili- tai sotilaspuolella tiedusteluun, niin silloin lisätään myös valvontaa samassa tasapainossa, aivan kuten silloin 2017 tehtyjen tiedustelulakien yhteydessä päätettiin. Eli oikeusvaltion mekanismilla: jos on kovia keinoja, joilla voi tiedustelutietoa hankkia, niin silloin pitää olla myös kovat valvontakeinot vastapainona. Tätä kyllä tullaan noudattamaan myös tämän esityksen osalta. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

16.06 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Lähetekeskustelussa on hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa. Pääesikunnalle ehdotetaan uudeksi tehtäväksi sotilasrikosten estäminen ja paljastaminen. Voi-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

massa olevassa laissa pääesikunnan tehtävänä on sotilasrikosten osalta ainoastaan sotilasrikosten selvittäminen. Lainsäädäntöön ehdotetaan uutta sääntelyä yleisistä toimintavaltuuksista kaikkiin pääesikunnan rikostorjuntatehtäviin. Lisäksi pääesikunnalle ehdotettaisiin eräitä uusia ja itsenäisesti käytettäviä toimivaltuuksia rikosten estämiseen ja paljastamiseen liittyen.

Ongelmallista on kuitenkin se, että mahdolliset rikosepäilyt oman henkilöstönsä osalta tutkii Puolustusvoimat itse. Tutkinnan johdon ja tutkinnan tulisi olla puolueettoman tahon käsissä. Oikea viranomainen tähän olisikin poliisi. Lausunnoissaan muun muassa eduskunnan oikeusasiamies, sisäministeriö, Upseeriliitto ry, Poliisihallitus ja Aliupseeriliitto ry epäilevät tutkinnan puolueettomuutta nyt esitetyssä muodossa. Henkilöstö on myös osin eriarvoisessa asemassa tutkinnan järjestämisen suhteen. Rikosten selvittämisen ja tutkinnan tulee nauttia yhteiskunnan suurta luottamusta, ja kansalaisten tulee voida luottaa siihen, että he ovat samanarvoisia lain edessä.

Arvoisa rouva puhemies! Viranomaisten ja henkilöstön edustajien palaute on perusteltua, ja se tulee ottaa huomioon esityksen jatkokäsittelyssä. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Heinonen.

16.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa puhemies! Sotilaskurinpito ja rikostorjunta Puolustusvoimissa -lainsäädäntö on meillä tänään käsittelyssä, ja tätä lainsäädäntöä siis päivitetään. Tässä keskustelussa ministeri Häkkänen toi esille sen, että perinteisesti näissä tietysti ovat aseet ja muu tämäntyyppinen materiaali olleet kohteena, järjestäytynyt rikollisuus tai joku muu niistä on voinut olla kiinnostunut, mutta myös tieto, tiedustelutieto, jota tänä päivänä meille tulee entistä enemmän — kiitos Naton ja oman tiedustelulainsäädännön — ja myös muu salassa pidettävä tieto Puolustusvoimista, niin infrasta kuin mahdollisesti toimintatavoista tai muista. Tämä selkeyttää sääntelyä, tai itse asiassa tekee sen sääntelyn sotilasrikosten estämisen ja paljastamisen osalta, ja kohdistaa vastuun näistä siis Pääesikunnalle. Ihan aiheellisesti tässä nostettiin esille myös sitä, onko Pääesikunta oikea taho nämä toimet tekemään, ja varmasti valiokunta tämän käsittelee ja katsoo läpi.

Edustaja Kiuru, joka on paljon tehnyt työtä muun muassa tiedusteluasioiden ja niiden valvonnan parissa, nosti esille tämän resurssikysymyksen, ja se oli myös itselläni kysymyksenä ministeri Häkkäselä. Saimme siihen jo hetki sitten vastauksen, että nykyresursseilla ainakin alkuun päästään ja katsotaan tilannetta sitten, kun toiminta saadaan käyntiin, onko lisäresursoinneille myös valvonnan osalta siis tarvetta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, hallintovaliokunnan ja lakivaliokunnan on annettava lausunto.

7. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 51/2023 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 4/2023 vp

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 4/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Ovaska, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.10 Jouni Ovaska kesk (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kyseessä on hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta. Väylämaksun taso ja vuosittain tavoiteltu väylämaksutulo on alun perin mitoitettu valtion talousarviosta katettavien rannikon väylänpidon, jäänmurron, meriliikenteen ohjauksen ja merenmittauksen menojen mukaan. Valiokunta pitää väylämaksujärjestelmää erittäin tärkeänä suomalaisen merenkulun toimivuuden näkökulmasta. Väylämaksu on kannettu puolitetuna vuosina 2015—2023. Esityksen mukaan puolituksen voimassaoloa jatkettaisiin vielä vuosille 24—27. Esitys liittyy valtion vuoden 24 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja viimeistään 31. joulukuuta, jolloin muutettavan muutoslain voimassaolo päättyy.

Valiokunta pitää tärkeänä, että väylämaksujärjestelmään kuuluu määrättyjä huojennuksia koskevia sääntöjä, kuten käyntikertakohtainen enimmäismäärä ja kalenterivuoden aikaisten maksukertojen enimmäismäärä. Matkustaja-alus maksaa täten väylämaksun enintään 30 kertaa ja lastialus enintään kymmenen kertaa kalenterivuoden aikana. On tärkeää, että väylämaksut eivät liika rasita säännöllisesti tai usein määrättyä väylää käyttäviä aluksia.

Saadun selvityksen mukaan väylämaksuja alennettiin enemmän hyvien jääluokkien lastialuksille ja vähemmän matkustaja-aluksille, heikon jääluokan aluksille tai jääluokkaa vailla oleville aluksille. Valiokunta pitää huoltovarmuuden turvaamisen vuoksi tärkeänä, että korkeamman jääluokan alusten korkeammat rakentamis-, polttoaine ja muut käyttökustannukset hyvitetään pienempien väylämaksujen kautta. Tämä on erityisen tärkeää suomalaisen merenkulun, varustamoiden investointien ja Suomen huoltovarmuuden kannalta.

Valiokunnassa esitettiin myös väylämaksujärjestelmää kyseenalaistavia näkökohtia ja katsottiin, että tulisi arvioida, onko järjestelmä kaikilta osin optimaalinen. Asiantuntijakuulemisessa esitettiin myös jäänmurtajakaluston kokonaisvaltaisen uudistamisen investointiohjelman rahoittamista väylämaksujärjestelmään tukeutumatta.

Liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 51/23 sisältyvän lakiehdotuksen. Mietintöön liittyy vastalause.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset valiokunnan puheenjohtajalle esittelystä. — Sitten edustaja Viitala.

16.13 Juha Viitala sd: Arvoisa rouva puhemies! Suomi on entistä riippuvaisempi meriliikenteen sujuvuudesta. Geopoliittisesta tilanteesta johtuen Suomen tuonnista ja viennistä tapahtuu tällä hetkellä noin 95 prosenttia meriteitse. Eli Suomi elää pienenä maana Euroopan laidalla viennistä. Vientiteollisuus on tämän maan kivijalka, joten vientiteollisuuden

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

kilpailukyvyistä on syytä pitää huolta. Meriliikenteen toimintamahdollisuudet tulee turvata myös huoltovarmuuden näkökannasta.

Esityksen mukaan väylämaksujen puolituksen voimassaoloa jatkettaisiin vielä vuosille 2024—2027. Liikenne- ja viestintävaliokunta on mietinnössään nostanut esille tärkeitä asioita, jotka puoltavat väylämaksujen puolituksen jatkoa vuodelle 27 asti.

Hallitusohjelmassa esitetään väylämaksun puolituksen muuttamista pysyväksi Suomen vientiteollisuuden kilpailukyvyistä huolehtimiseksi. Tämä toisi merenkulkuun ennustettavuutta, joka on tärkeää myös tulevien investointien saamisen helpottamiseksi Suomeen. Investoinneilla on suora yhteys positiivisesti maamme työllisyyteen. Väylämaksut eivät saa rasittaa liikaa säännöllisesti väyliä käyttäviä aluksia. Väylämaksun korotus heikentäisi Suomen kansainvälistä kilpailukykyä.

Itämerellä olosuhteet ovat talvisin haastavia. Korkeamman jääluokan aluksille tulee erilaisia käyttökustannuksia olosuhteiden pakosta. Näitä on hyvä kompensoida väylämaksujen puolittamisen jatkamisella. Pitkäkestoinen väylämaksuratkaisu parantaa merkittävästi varustamoiden näkymää etenkin monivuotisten kuljetussopimusten laatimisessa. Tämä tuo osaltaan suunnitelmallisuutta ja varmuutta meriliikenteen kehittämiseen. Väylämaksujen puolittaminen on vientiteollisuuden merkittävyyden vuoksi koko Suomen etu.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Piisinen.

16.15 Jorma Piisinen ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomen ulkomaankaupan kokonaiskuljetusmäärän arvo oli viime vuonna yhteensä reilut 174 miljardia euroa, ja siitä pääosa kulki meriteitse. Painoyksiköissä laskettuna meriteitse kulki 87,5 miljoonaa tonnia, pitäen sisällään peräti 92,4 prosenttia koko ulkomaankauppamme tonneista. Väylämaksuhinnasto on puolitettu väliaikaisten lakien nojalla vuoden 2015 alusta alkaen. Nykyisen kaksivuotisen väliaikaisen lain voimassaolo päättyy kuluvan vuoden lopussa, ja ilman toimenpiteitä väylämaksua alettaisiin kantaa ensi vuoden alusta aiemmin voimassa olleen väylämaksuhinnaston mukaisesti.

Nyt lähetekeskustelussa olevan väylämaksun puolituksen jatkamisen ja lopulta pysyväksi muuttamisen tavoitteena on tuoreen hallitusohjelman mukaisesti huolehtia vientiteollisuutemme kilpailukyvyistä. Toimenpide toteutetaan kiireellisen valmisteluaiakataulun vuoksi ensin nykyisen väylämaksun väliaikaista puolitusta koskevan lain voimassaolon jatkamisella neljällä vuodella, ja välittömästi käynnistyvässä toisessa säädöshankkeessa valmistellaan väylämaksun pysyvä puolitus hallituskauden aikana.

Väylämaksu vaikuttaa Suomen ulkomaankaupan kuljetuskustannuksiin alusliikenteessä, ja siten väylämaksun tasolla on merkitystä Suomen kansainväliselle kilpailukyvyille. Maksutuloilla kompensoidaan osin väylien hoidon, väyläinvestointien, jäänmurron, meriliikenteen ohjauksen ja merenmittauksen kuluja. Kerättävillä väylämaksuilla katetaan myös merenkulun palveluista valtiolle aiheutuvia menoja.

Tämä hallituksen esitys on käynyt melko laajan lausuntokierroksen, eikä vastustavia lausuntoja annettu lainkaan. Työ- ja elinkeinoministeriö totesi omassa lausunnossaan muun muassa paitsi väylämaksujen puolittamisen jatkamisen vaikuttavan osaltaan teollisuuden kustannuskilpailukykyyn myös Suomen maantieteellisestä sijainnista johtuen välttämättömien merikuljetusten turvaamisen olevan huoltovarmuuden näkökulmasta olennaista, koska Suomi on erityisen riippuvainen meriliikenteestä. Ylipäätään lausunnoissa pidetään tärkeänä, ettei nykyisessä laissa oleva väylämaksun korotus toteudu vuoden 24

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

alussa vaan maksu vakiinnutetaan puolitetulle tasolle. Merenkulun kustannukset tulevat joka tapauksessa nousemaan lähivuosina merkittävästi muun muassa ilmastotoimien seurauksena, ja se tulee, ikävä kyllä, heikentämään merkittävästi suomalaisen vientiteollisuuden kilpailukykyä.

Arvoisa puhemies! Kun liikenne- ja viestintävaliokuntakin toteaa päätösehdotuksensa, että eduskunta hyväksyy tähän hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen muuttamattomana, on valiokunnan kantaan helppo yhtyä ja kannattaa sitä edellä mainituin perustein. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Eerola.

16.19 Juho Eerola ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, eliikkä siis tämä HE 51, on yksi niistä monista hallituksen hyvistä esityksistä, joista itse olen oikein erityisen tyytyväinen ja hyvilläni. Tämän samaisen asian puolesta olin hyvilläni jo silloin, kun edellinen hallitus tämän väylämaksujen puolittamisen toteutti, silloin tosin väliaikaisena, nyt tätä väliaikaisuutta vähän niin kuin jatketaan, ja tavoitteena on, että myöhemmin tulee pysyväksi tämä puolittaminen.

Itse tosin voisin nyt leikkisästi sanoa, että en halua tästä puolittamisesta mitään pysyvää ratkaisua — vaan oikean ja lopullisen ratkaisun tulisi olla se, että näistä väylämaksuista satamien osalta luovuttaisiin ihan kokonaan. Nimittäin suurimmassa osassa maailman maita ja niiden satamia näitä tällaisia väylämaksuja ei ole ollenkaan, ne puuttuvat kokonaan, ja Suomi antaa tämän takia kohtuutonta kilpailuetua näille ulkomaisille satamille. Näin ei tulisi mielestäni olla, etenkin kun tiedämme, ja näistä aiemmista puheista kuultiin, että Suomi on saari ja Suomi elää viennin ja tuonnin varassa. Kaikki paitsi purjehdus on turhaa, sen tiesi jo Lasse Mårtensonkin aikanaan. Eli toivoisin, että jossain vaiheessa poistettaisiin kokonaan nämä satamien väylämaksut. Oltaisiin samalla viivalla sitten muitten maitten satamien kanssa.

No, omalla kotiseudullani on Hamina-Kotkan satama. Se on ylivoimaisesti suurin Suomen vientisatama, ainakin ollut aikaisemmin, perinteisesti. Vielä viime vuonna ja tämän vuoden alussa... kuultiin, että yli 90 prosenttia meidän viennistä menee satamien kautta ja kokonaan meidän viennistä neljäsosa, yli 25 prosenttia, on kulkenut Hamina-Kotkan sataman kautta. No nyt kun Venäjälle on annettu näitä pakotteita ja sitten he ovat vastavuoroisesti lahjoittaneet meille näitä vastapakotteita ja kun kaikki muutkin planeettojen asennot ovat olleet meidän vastaisesti, niin tämä satamien väylämaksun puolittaminen on sellainen pieni valonpilkahdus meidänkin kurjalle kotiseudulle. Ja toivon tosiaan, että siitä myöhemmin saadaan pysyvä, ja kaikkein suurin toivo olisi, että nämä väylämaksut poistuisivat kokonaan.

Luin tämän valiokunnan, liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnön, joka oli oikein hyvä ja asiallinen mietintö. Huomasin kuitenkin, että vihreät oli tehnyt särön tähän lähes yksimielisyyteen, mikä valiokunnalla oli. [Petri Hurun välihuuto] — Heitä ei kiinnosta kilpailukyky. — No, he tekivät oman ratkaisunsa, enkä puutu siihen sen enempää, mutta ihmettelen tosiaan, ja tätä heidän tekemää ratkaisuaan laajasti ottaen maamme satamakaupungeissa ei kyllä ymmärretä.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Rintamäki.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

16.23 Anne Rintamäki ps: Arvoisa rouva puhemies! Suomen vesialueilla kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua, kun alus saapuu suomalaiseseen satamaan ulkomailta tai alus siirtyy suomalaisesta satamasta toiseen suomalaiseen satamaan. Käsitlemme nyt siis hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi väylämaksulain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta — olipa vaikea lause.

Vastalauseen valiokunnan mietintöön on tehnyt vain yksi vihreä kansanedustaja. Vastalause perustellaan sillä, ettei väylämaksun puolitus käytännössä vaikuttaisi logistiikkakustannuksiin tai kansalliseen kilpailukykyyn kuin marginaalisesti ja se maksaisi valtiolle 35 miljoonaa euroa vuodessa. Vastalause penää kaikkien yritystukien kriittistä tarkastelua ja alleviivaa nimenomaan haitallisia ympäristövaikutuksia. Siinä myös ehdotetaan, että väylämaksujen puolittamisesta tulisi luopua asteittain seuraavien vuosien aikana. Tässä kohdin on pakko kysyä, kun vihreätkin ovat omalta osaltaan huolestuneita valtion paisuneista menoista, onko tämä tosiaan teidän mielestänne hyvä paikka lähteä leikkaamaan. Harmi, ettei vastalauseen tekijä ole täällä paikalla. Suomihan on jo valmiiksi Euroopassa pussinperällä kaukana Pohjolassa. Meillä on siis jo valmiiksi Suomen kilpailukykyyn negatiivisesti vaikuttava sijainti, johon emme voi itse vaikuttaa mitenkään.

Arvoisa rouva puhemies! Meidän ei kannata missään nimessä vaikeuttaa kaupankäyntiä entisestään. Ympäristövaikutusten ja päästövähennystavoitteidenkin kanssa pitää olla joku järki päässä. Tällainen vihreiden näkökulma on ristiriidassa perussuomalaisten linjan ja koko Orpon hallituksen hallitusohjelman kanssa, emmekä kannata ehdotusta. Päinvastoin hallitusohjelman mukaisesti väylämaksun puolittaminen on tarkoitus muuttaa pysyvästi.

Liikenne- ja viestintäministeri Lulu Ranteen mukaan tällä olisi merkittävä vaikutus Suomen vientiteollisuuden kilpailukyvyille. Se vaikuttaa hillitsevästi kauppamerenkulun kustannuksiin ja parantaa väylämaksuun liittyvää ennakoitavuutta. Hallituksen esitys väylämaksun puolittamisen muuttamisesta pysyväksi käytännöksi tulee eduskunnan käsiteltäväksi myöhemmin, ja nykyisen esityksen tarkoituksena on, että puolitus jatkuu katkeamatta siihen saakka, kunnes tämä laki tulee voimaan. Ja se on hyvä näin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Löfström, poissa. Edustaja Kaunisto, poissa. — Edustaja Laakso.

16.26 Sheikki Laakso ps: Arvoisa rouva puhemies! Tämä väylämaksujen puolitus on todellakin todella tärkeä asia siinä mielessä, kun ajatellaan Suomen kilpailukykyä. Niin kuin tässä ansiokkaasti on useampaan kertaan tullut puhetta, me ollaan saareissa tai pussinperällä, ja siitä me ei oikeasti päästä mihinkään. Tästä väliaikaisesti vuodesta 15 asti, jo lähes 10 vuotta, puolitetusta väylämaksusta nyt ruvetaan tekemään pikkuhiljaa niin sanotusti vakituista toimenpidettä, mikä on äärettömän järkevää, koska on määrättyllä lailla vähän hölmöäkin koko ajan tehdä jatkuvalla syötöllä puolitusta puolituksen perään, kun me voidaan yhtä hyvin tehdä se kerralla kuntoon.

Onkin vähän ihmeellistä, että yritystukipopulismien varjolla vihreät lähtevät tekemään tästä vastalauseita, kun kuitenkin edellisessä hallituksessa he itse ovat tämän vastaavan asian hyväksyneet. Ja meidän kilpailukyky ei todellakaan ole tässä sotien syttymisen tai vastaavan takia parantunut, niin että on käsittämätön takinkääntö tietyltä puolueelta tässä kohtaa se, että itse ensin tehdään tällainen ja ollaan sen puolesta valmiita tekemään lakimuutoksia. Ja silloin viime kaudella saatiin vielä koko eduskunta tämän asian taakse siinä

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

mielessä, että se puolitus, ne vastalauseet, mitä viime kaudella oli, olivat tosiaankin vain sitä, että oltaisiin haluttu kokonaan se väylämaksu poistaa. Tämä on äärettömän hienosti vielä kuitenkin otettu huomioon niin, että ne alukset, joilla on parempi jääkyky elikkä jotka pystyvät menemään paremmin jäissä, ja ne, mitkä käyvät useammin Suomen satamissa, saavat sitten tästä hyvitystä väylämaksujen osalta. Eli missään nimessä tällä ei ole mitään muuta kuin parantavia vaikutuksia Suomen kilpailukykyyn. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

16.28 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Väylämaksussa tosiaan on kyse siitä, että Suomen vesialueilla kauppamerenkulkua harjoittavasta aluksesta suoritetaan valtiolle väylämaksua, kun alus saapuu suomalaiseen satamaan ulkomailta tai kun alus siirtyy suomalaisesta satamasta toiseen suomalaiseen satamaan. Hallitusta on syytä kiittää tästä hyvästä esityksestä, josta nyt keskustelemme. Väylämaksuja tosiaan on puolitettu vuodesta 2015 alkaen, ja nyt puolittamista jatketaan tämän esityksen myötä vuoteen 2027 asti. Erityisenä perusteena tälle puolittamiselle on ollut ja on edelleen elinkeinojen kustannusten keventäminen Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn hyväksi. Tässä keskustelussa on tullut jo hyviä huomioita siitä, miten tärkeää nimenomaan kilpailukyvyyn parantaminen Suomen taloudelle on tässä tilanteessa. Kun Suomen taloutta tasapainotetaan, niin keskustaan näkeekin erityisen tärkeänä sen, että haetaan uutta kasvua. Mitä enemmän me saamme maahan uutta kasvua, mitä paremmin yrityksillä menee, mitä enemmän ihmisillä on töitä, sitä vähemmän me joudutaan miettimään vaikeita menoleikkauksia. Suomen kilpailukyvyyn tulee olla kunnossa.

Hallitusohjelmassa tosiaan on sovittu näitten väylämaksujen puolittamisen muuttaminen pysyväksi. Noissa lausuntokierroksen palautteissa esimerkiksi Metsäteollisuus kannattaa väylämaksujen puolittamista ja osaltaan myös kannustaa hallitusta toteuttamaan tämän muuttamisen pysyväksi. Itse näen erityisen tärkeänä sen, että yritysten toimintaympäristö on mahdollisimman vakaata ja ennustettavaa. Siksi myöskin tällainen pysyväksi muuttaminen olisi erityisen kannatettavaa, niin ettei tällä tavalla pätkissä tätä tehtäisi, niin kuin nyt vuodesta 2015 alkaen on tehty. On huomattava, että meriliikenne on äärimmäisen keskeinen osa koko Suomen huoltovarmuutta. Meriliikenteen on oltava sujuvaa. Valtaosa, lähes kaikki, Suomen tuonnista ja viennistä lähtee ja kulkee meriväyliä pitkin. Me olemme hyvin riippuvaisia meriliikenteestä, sen täytyy toimia, ja toimintaympäristön pitää tosiaan olla mahdollisimman vakaa ja ennustettava. Tämä hallituksen esitys on hyvin kannatettava.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

16.30 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys väylämaksujen puolittamisesta on erinomaisen hyvä ja varmasti kannatettava. Kiitoksia liikenne- ja viestintävaliokunnalle erinomaisesta mietinnöstä ja ansiokkaasta työstä. Tämä oli isänmaallinen teko, kun saadaan näitä väylämaksuja alennettua ja nimenomaan niin, että se pienentää suomalaisten kustannusrasitusta. Joka ainoa euro, minkä me esimerkiksi tavaroiden vientiin tai tavaroiden tuontiin sijoitamme lisää rahaa, näkyy myös valmiin tuotteen hinnassa. Ei pidä kuvitella, että kahvikuppi halpenee, jos väylämaksut nousevat, sen hintahan nousee.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Olin juuri viime viikolla eräässä tilaisuudessa, jossa vientiteollisuuden edustaja luennoi ansiokkaasti. 95 prosenttia Suomen vientiteollisuuden viennistä menee laivoilla tästä maasta ulos, ja 97,5 prosenttia tuonnista tulee laivoilla. Eliikkä pienet poikkeukset, ja veikkaan, että ne tulevat varmaan siitä, että jonkun verran viedään länsirajan yli rekalla tavaraa. Itään päinhän meillä ei nyt kulje mitään, mutta varmaan rekkakuljetuksena ja lentorahdina menee jonkun verran joitakin kalliimman tason tuotteita. 95 ja 97 prosenttia ovat ne luvut, ne kannattaa muistaa.

Se, mikä minussa herätti suurta ihmetystä, on, kun katsoo tämän erinomaisen mietinnön vastalauseen, jonka vihreiden kansanedustaja Atte Harjanne on tehnyt. Luen tästä nyt yhden kappaleen, niin se aukeaa paremmin, arvoisa puhemies: ”Suomen haastavassa julkisen talouden tilanteessa kaikkia yritystukia tulisi arvioida erittäin kriittisesti niiden kustannus- tehokkuuden ja vaikuttavuuden osalta, ja aivan erityisesti silloin, kun niillä on haitallisia ympäristövaikutuksia.”

Tämän kyseisen vastalauseen on allekirjoittanut vihreiden ryhmän puheenjohtaja Atte Harjanne, edustaja Atte Harjanne, joka on erittäin huolissaan näköjään ympäristöstä. Tämä on kaikkein suurin puhallus, mitä minä viimeiseen kolmeen neljään vuoteen olen tässä talossa nähnyt. Atte Harjanne johtaa sellaista yhtiötä kuin Helen. Helen on osa Helsingin Energiaa eli Heleniä, ja hän hallituksen puheenjohtajana tuo Suomeen valtavat määrät Italiasta jätettä laivoilla, pilaa helsinkiläisten hengitysilman tuomalla tänne valtavan määrän jätettä. Onko muuten kukaan Vihreän liiton edustaja tutkinut, mitä moskaa sieltä Suomeen ajetaan? [Juho Eerola: Ei ole vihreitä salissa, ei kiinnosta!] — Ymmärrän kyllä vallan hyvin, että vihreiden Atte Harjanne ei ole täällä, hän saa varmaan melko mojavon hallituksen puheenjohtajan korvauksen Helsingin Energialta, kun malttaa tällaisia papereita allekirjoittaa täällä eduskunnassa. — Ainakin toivoisin, että hieman perehtyisi asiaan, koska se jätteen polttaminen Suomessa pilaa helsinkiläisten hengitysilman. Sitähän me täälläkin tällä hetkellä teemme, vedämme keuhkoihimme niitä jätteitä, mitä Helen ja Atte Harjanteen johtama hallitus tänne ajattavat laivoilla. Eipä niistä lasketa päästöjä, ja ne laivat ovat aivan varmasti sitä kaikkein huonointa ja heikointa laatua, jotka todennäköisesti polttavat vielä raskasta polttoöljyä, jossa on älyttömästi rikkiä. Nykyiset rikkipesurit kun laivoihin asetetaan, niin te varmasti tiedätte, arvoisat edustajakollegat, minne se rikki joutuu. No, se huuhdellaan lyhentämättömänä suoraan mereen. Ne pesurit pestään vedellä, ja ne moskat menevät suoraan Itämereen, mitä sieltä tulee. Atte Harjanne täällä sitten hurskastelee tällaisella vastalauseella. Kyllä on aikoihin eletty.

Olin äsken tuossa Plan Internationalin nuorten tapaamisessa. Ei mitään tietoa ole näillä nuorilla, miten heidän hengitysilmansa pilataan. [Petri Huru: Juuri näin!] Miksi näin? Minulla on tähän varma selitys, joka myös pitää paikkansa. Kyllä Yleisradio ja Helsingin Sanomat ovat antaneet vihreille täydellisen koskemattomuussuojan. He saavat tehdä näköjään ihan mitä vaan, pilata vaikka helsinkiläisten ilmaa, yhtään uutista en ole... Jos minä Ilomantsissa valtuuston puheenjohtajana tekisin tuommoisen ympäristöteon, olisin varmasti TV1:n pääuutislähetyksessä sankari monta viikkoa, että tällaista törkyä Ilomantsissa tehdään. Mutta eipä näy edustaja Harjanteen naamaa Helsingin Energian puheenjohtajana siitä, miten hän oikeasti pilaa helsinkiläisten hengitysilman. Me kaikki sitä täällä hengitämme parhaillamme keuhkoihimme, ja mitä sieltä saakaan. Jos muovia poltetaan eikä palaminen ole täydellistä — niin kuin se muuten ei koskaan ole — sitten teille, arvoisat edustajakollegat, sanotaan, että se hengitysilma suodatetaan. Kyllä, mutta koskaan ei ole sataprosenttista suodatinta vielä keksitty. Sieltä tulee aina jotakin läpi. Ei ole olemassa satapro-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

senttista suodatinta, joku siinä aina fuskaa jostakin. Meidän hengitysilmaan voi tulla semmoisia aineita kuten dioksiinia tai muita ympäristömyrkkyjä, furaaneja, jotka ovat erittäin myrkyllisiä. Mutta näistä ei Yleisradio eikä Hesari kirjoita vahingossakaan. Odotan toki ja toivon, että meidän tutkiva journalismi, joka on erittäin hyvinvoiva toivon mukaan, tarttuu tähän asiaan ja nostaa tämän ihmisten tietoisuuteen. Eihän näin voi tehdä.

Toivon, arvoisa puhemies ja hyvät hallituspuolueiden edustajat, että tällaisia esityksiä tulee lisää, koska nyt on aidosti kysymys siitä, toimiiko meidän vientiteollisuus ja saammeko tänne tavaraa tuotua. Tuo itänaapurin tilanne on nyt sellainen, että me saatamme joutua vaikeuksiin, elleivät vienti ja tuonti pelaa, ja kaikki tapahtuu laivoilla.

Arvoisa puhemies! Onnittelen hyvän esityksen tekijää ja mietintövaliokuntaa.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Huru.

16.36 **Petri Huru ps:** Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tosiaan käsittelemme väylämaksulain muuttamista. Tästä on oppositiolta tullut kiitosta hallituksen suuntaan, ja haluankin oppositiota osaltani kiittää näistä kiitoksista. Tämä esitys, kuten on kuultu, on merkittävä niin Suomen kilpailukyvyn kannalta kuin kansallisen turvallisuuden kannalta, ja tyytyväisyydellä otan vastaan kiitokset, joita opposition suunnasta annetaan. Tämä oli lähes yksimielinen, kuten kuultiin. Ainoastaan vihreät tätä vastustivat lähinnä ideologisista syistä, ja heitä ei vientimme kilpailukyky kiinnostanut tässä kohtaa tai kansallinen turvallisuus. — Kiitos. [Hannu Hoskonen: Tuonti kiinnostaa eniten, kun muovia ajetaan Helsinkiin!]

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 51/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain 2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 47/2023 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on hallintovaliokunnan mietintö HaVM 5/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotusten sisällöstä. — Keskustelu alkaa. Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

Keskustelu

16.37 **Mauri Peltokangas ps** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Käsittelyssä on valiokunnan mietintö hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

2 §:n ja ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n muuttamisesta. Esittelen hallintovaliokunnan mietinnön.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annettua lakia ja ortodoksisesta kirkosta annettua lakia. Esityksen tavoitteena on osana laajempaa hallitusohjelman sopeutustoimien kokonaisuutta edistää julkisen talouden tasapainottamista kansalaisten hyvinvoinnin ja kestäväen talouskehityksen varmistamiseksi. Tämän vuoksi evankelis-luterilaisen kirkon rahoituksen ja ortodoksisen kirkon määrärahan indeksikorotuksia ehdotetaan rajoitettavan vuosina 2024—2027 yhdellä prosenttiyksiköllä.

Hallituksen esityksen taloudellisia vaikutuksia koskevien perustelujen mukaan valtiovarainministeriön kevään 2023 ennusteen mukaan kuluttajaindeksin muutos vuonna 2024 on 2,2 prosenttia. Evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoituksen ja ortodoksisen kirkon valtionavustuksen määrää korotetaan vuonna 2024 näin ollen 1,2 prosenttia, jolloin evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoituksen määrä on noin 124,1 miljoonaa euroa ja ortodoksisen kirkon valtionavustuksen määrä 2,8 miljoonaa euroa. Muutos vähentää valtiontalouden menoja evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoituksen osalta noin 1,2 miljoonalla eurolla ja ortodoksisen kirkon valtionavustuksen osalta noin 27 000 eurolla.

Arvoisa puhemies! Valtio myöntää rahoituslain perusteella evankelis-luterilaiselle kirkolle rahoitusta hautaustoimen, väestökirjanpidon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpidon tehtäviin. Kyse on kirkon lakisääteisistä yhteiskunnallisista tehtävistä. Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n 2 momentissa säädetään valtion talousarvioon sisältyvästä ortodoksiselle kirkolle osoitetusta määrärahasta, joka on tarkoitettu käytettäväksi ortodoksisen kirkon toiminnasta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin. Sekä evankelis-luterilaisen kirkon rahoituksen että ortodoksiselle kirkolle myönnettävän toiminta-avustuksen indeksikorotukset on jäädytetty vuosina 2017—2019 osana valtiontalouden sopeutustoimia.

Kuluvana vuonna evankelis-luterilaisen kirkon rahoituksen määrä on vajaa 122,7 miljoonaa euroa. Valiokunta toteaa mietinnössään, että rahoituksen määrä on vuodesta 2016 alkaen ollut ennustettava ja vuodesta 2020 alkaen myös noususuuntainen. Hallintovaliokunta tuo kuitenkin mietinnössään esiin, että vuoden 2016 alusta voimaan tulleen rahoituslain hallituksen esityksen perustelujen mukaan valtion rahoituksen kohtuullinen osuus näiden tehtävien kokonaiskustannuksista on noin 80 prosenttia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan evankelis-luterilaisen kirkon rahoitus kattoi vuonna 2022 noin 74 prosenttia kirkon yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksista. Suurimmat kustannukset aiheutuivat hautaustoimen tehtävistä.

Hallintovaliokunta on jo rahoituslakia säädettäessä ja sen jälkeenkin kiinnittänyt huomiota siihen, että lakisääteiset tehtävät jäävät edelleen osin kirkon jäsenten kustannettaviksi ja että kirkon jäsenet joutuvat kattamaan myös kirkkoon kuulumattomien lakisääteisiä palveluja sen vuoksi, ettei valtionrahoitus kata noin 20 prosentin suuruista osuutta yhteiskunnallisten palvelujen kustannuksista. Valiokunta on pitänyt perusteltuna, että mahdollisuudet edellä mainitun epäkohdan korjaamiseksi selvitetään. Valiokunta pitää selvitystyöhön ryhtymistä edelleen perusteltuna.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan saaman selvityksen mukaan esityksen valmistelun yhteydessä on tunnistettu riski kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kirkollisten rakennusten korjausvelan kasvulle. Seurakuntien ja seurakuntayhtymien rahoituspohja on supistunut kirkkoon kuuluvien henkilöiden määrän laskun myötä, ja samaan aikaan rakentamisen

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

kustannukset ovat nousseet. Valiokunta tuokin mietinnössään esiin, että kirkolliset rakennukset muodostavat merkittävän osan Suomen arvokkaasta rakennusperinnöstä, joiden ylläpidolla on suuri kansallinen, paikallinen ja yhteisöllinen merkitys. Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että kirkollisten rakennusten ja niiden irtaimistojen ylläpito turvataan ja että niitä suojataan kaikenlaisilta vahingonteoilta.

Arvoisa puhemies! Valtiontalouden vaikeasta tilanteesta johtuen useille yhteiskunnan eri sektoreille esitetään sopeutumistoimia, joiden kaikkien tarkoituksena on vahvistaa julkista taloutta ja kääntää velkaantumiskehitys tasolle, jota hyvinvointiyhteiskunnan turvaaminen edellyttää. Sopeutumistoimet kohdistuvat laajasti eri yhteiskunnallisiin tehtäviin. Evankelis-luterilaisen kirkon hoitamat yhteiskunnalliset tehtävät ovat osa tätä kokonaisuutta, ja tämän vuoksi kirkon määrärahan indeksikorotuksia rajoitetaan vuosina 2024—2027 yhdellä prosenttiyksiköllä. Vastaavasti myös ortodoksisen kirkon valtionavustusten indeksikorotuksia joudutaan rajoittamaan mainituille vuosille.

Selvyyden vuoksi valiokunta toteaa mietinnössään, että kyse ei ole valtion rahoituksen tai toiminta-avustuksen indeksien jäädyttämisestä vaan yhden prosenttiyksikön indeksijarrusta, jolloin rahoituksen ja toiminta-avustusten määrä edelleen jatkaa nousuaan vuosittain kuluttajahintaindeksin muutosten myötä.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella hallintovaliokunta esittää, että eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen 47/2023 vp sisältyvät 1. ja 2. lakiehdotuksen. Mietintöön sisältyy yksi vastalause. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Kiitokset valiokunnan puheenjohtajalle esittelystä. — Sitten edustaja Peltonen.

16.44 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetussa laissa säädetään valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle hautaustoimeen, väestökirjanpitoon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimistojen ylläpitoon liittyviin, laissa säädettyihin tehtäviin. Kyse on kirkon toteuttamista lakisääteisistä yhteiskunnallisista tehtävistä, jotka palvelevat kansalaisia yhteiskunnassamme laajasti, eivät pelkästään kirkon jäseniä.

Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n 2 momentin mukaan valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha käytettäväksi valtionavustukseen ortodoksiselle kirkolle sen toiminnasta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin. Määrärahan mitoituksen perusteena on kirkollishallituksen, hiippakuntahallinnon ja ortodoksisen seminaarin ylläpidosta valtiolle aiheutuneiden menojen ja ortodoksisen kirkkokunnan seurakunnille ja laitoksille myönnettyjen valtionavustusten määrä sekä arvioitu kustannustason muutos.

Nyt hallitus on hallitusohjelmansa mukaisesti kohdistamassa indeksileikkauksensa myös molempien kirkkojemme valtion rahoitukseen. Tämä on ongelmallista moneltakin kannalta katsottuna, ja siksi sosiaalidemokraatit eivät voi tätä leikkausta hyväksyä. Kerron seuraavaksi nämä keskeiset ongelmakohdat.

Arvoisa puhemies! Valtion rahoituksesta evankelis-luterilaiselle kirkolle eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin annetun lain tullessa voimaan vuonna 2016 rahoituksen taso määriteltiin siten, että se kattaisi kohtuullisen osuuden evankelis-luterilaisen kirkon hoitamien lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien, kuten hautaustoimen, väestökirjanpidon sekä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ja irtaimiston ylläpidon, kustannuksista.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Kohtuulliseksi osuudeksi arvioitiin tuolloin 80 prosenttia. Vuonna 2022 valtion rahoitus kattoi enää 74 prosenttia näistä kustannuksista. Vuosina 2017—2019 rahoituksen määrän kehittymiseen vaikutti indeksikorotuksen jäädytys osana valtiontalouden silloisia sopeutustoimia. Jo rahoituslakia aikanaan säädettäessä hallintovaliokunta totesi, että lakisääteisetkin tehtävät jäivät edelleen osin kirkon jäsenten kustannettavaksi, eikä tilanteeseen ole saatu muutosta. Mitään muutosta tilanteeseen ei tuo myöskään nyt käsittelyssä oleva indeksijarru kirkkojemme rahoitukseen hallituksen esittämällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Nyt esitettävien indeksileikkausten myötä valtion rahoitus kattaisi lähivuosina yhä pienemmän osuuden lakisääteisten yhteiskunnallisten tehtävien kustannuksista. Koska tehtävät ovat lakisääteisiä, yhä suurempi osuus kustannuksista tulee siten katettavaksi joko hautaustoimen maksutuotoilla tai jäseniltä perittävillä kirkollisveroilla. Tilannetta voidaan pitää epärealistisena kirkon ja sen seurakuntien jäsenten kannalta.

Aivan samalla tavalla leikkaus osuu kohtuuttoman kovaa myös ortodoksiseen kirkkoon, jolla silläkin on yhteiskunnassamme hyvin tärkeitä tehtäviä. Myös ortodoksinen kirkko ja sen seurakunnat palvelevat näissä tehtävissä myös muita kuin seurakunnan jäseniä, esimerkiksi ylläpitävät rakennuskannassaan suomalaista arvokasta kulttuuriperintöä. Indeksileikkauksen vaikutusta ortodoksisen kirkon talouteen ja toimintaan voidaankin pitää huonosti harkittuna.

Arvoisa puhemies! Edellä esitetyn perusteella sosiaalidemokraatit esittivät hallintovaliokunnassa jättämässämme vastalauseessa, että tämä hallituksen esitys hylättäisiin kokonaisuudessaan. Hallintovaliokunnassa vastalauseeseemme yhtyi vasemmistoliitto.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Anna-Kristiina Mikkonen.

16.49 Anna-Kristiina Mikkonen sd: Arvoisa rouva puhemies! Ortodoksina ja Suomen ortodoksisen kirkon ensimmäisen arkkipiispan jälkeläisenä puutun puheenvuorossani nyt vain ennen kaikkea tähän esityksen ortodoksista kirkkoa koskevaan osuuteen. Ortodoksisesta kirkosta annetun lain 119 §:n 2 momentin mukaan valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha käytettäväksi valtionavustukseen ortodoksiselle kirkolle sen toiminnasta aiheutuviin kohtuullisiin kustannuksiin.

Nyt esitettävien indeksileikkausten myötä valtionrahoitus kattaisi lähivuosina yhä pienemmän osuuden kirkon lakisääteisten tehtävien, yhteiskunnallisten tehtävien, kustannuksista. Koska nämä tehtävät ovat lakisääteisiä, yhä suurempi osuus kustannuksista tulee siten katettavaksi joko hautaustoimen maksutuotolla tai jäseniltä perittävien kirkollisverovarojen. Tilannetta voidaan pitää kohtuuttomana kirkon kannalta ja samalla ehdotettu muutos voidaan nähdä loukkaavan myös kirkon jäsenten yhdenvertaisuutta suhteessa kirkkoon kuulumattomiin.

Ortodoksinen kirkko ja sen seurakunnat palvelevat tehtävässään myös muita kuin seurakunnan jäseniä ja ylläpitävät rakennuskannassaan arvokasta suomalaista kulttuuriperintöä. Tänä vuonna, juhluvuonnaan, 100-vuotias autonominen Suomen ortodoksinen kirkko joutuisi indeksileikkausten vaikutuksesta kohtuuttomaan tilaan kirkon talouteen ja toimintaan vaikuttavilla leikkauksilla.

Arvoisa rouva puhemies! Kuten edustaja Peltonen totesi, sosiaalidemokraatit esittävät tämän hallituksen esityksen hylkäämistä kokonaisuudessaan.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aittakumpu.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

16.51 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kaikkina aikoina mutta erityisesti vaikeina aikoina, kun ihmisten elämässä ja maailmassa on monenlaista levottomuutta, ihmiset tarvitsevat myöskin hengenravintoa. Evankelis-luterilainen kirkko ja ortodoksikirkko tekevät tässä tärkeää työtä, pitävät esillä kristillisiä arvoja ja tuovat ihmisten elämään toivoa. Hallituksen leikkuri tosiaan osuu myöskin nyt näihin kirkkoihin. Tämän esityksen myötä evankelis-luterilaisen kirkon rahoituksen ja ortodoksisen kirkon määrärahan indeksikorotuksia rajoitetaan vuosina 24—27 yhdellä prosenttiyksiköllä. Esityksen mukaan ja tämän hallintovaliokunnan mietinnön mukaan muutos vähentää valtiontalouden menoja evankelis-luterilaisen kirkon valtionrahoituksen osalta noin 1 227 000 eurolla ja ortodoksisen kirkon valtionavustuksen osalta noin 27 000 eurolla.

Hallintovaliokunta kiinnittää tässä mietinnössään huomiota siihen, että jo rahoituslakia säädettäessä valiokunta totesi mietinnössään lakisääteisten tehtävien jäävän edelleen osin kirkon jäsenten kustannettaviksi ja että kirkon jäsenet joutuvat kattamaan myös kirkkoon kuulumattomien lakisääteisiä palveluja sen vuoksi, että valtionrahoitus ei kata noin 20 prosentin suuruista osuutta näiden yhteiskunnallisten palveluiden kustannuksista. Nyt hallitus tosiaan leikkaa tästä kirkon saamasta korvauksesta vielä tämän päälle. Tämä tarkoittaa sitä, että kirkko eli sen jäsenet joutuvat maksamaan entistä isomman siivun näiden lakisääteisten tehtävien hoitamisesta. On hyvä, että kirkko hoitaa näitä tehtäviä. Suomalaiset laajasti arvostavat kirkon lakisääteisiä tehtäviä, kuten hautaustoimea ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten ylläpitoa, mutta kirkon tulee saada näistä riittävä korvaus. Hallintovaliokunta toteaa nyt mietinnössä, että se on pitänyt jo rahoituslakia säädettäessä perusteltuna, että mahdollisuudet edellä mainitun epäkohdan korjaamiseksi selvitetään, mutta hallintovaliokunta toteaa myös, että selvittämättä on jäänyt, ei ole selvitystä tullut. Valiokunta pitää nyt selvitystyöhön ryhtymistä edelleen perusteltuna — hyvä näin. Toivotavasti tämä ei enää jää vain toiveeksi vaan hallitus laittaa asiassa toimeksi ja tekee tuon selvityksen, joka on noin pitkään venynyt ja odottanut toteuttamistaan.

Valiokunnan mietinnössä, arvoisa puhemies, todetaan myös, että on tunnistettu riski kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden kirkollisten rakennusten korjausvelan kasvulle. Valiokunta tuo esiin, että seurakuntien ja seurakuntayhtymien rahoituspohja on supistunut kirkkoon kuuluvien henkilöiden määrän laskun myötä ja samaan aikaan rakentamisen kustannukset ovat nousseet. Valiokunta tuo esiin, että kirkolliset rakennukset muodostavat merkittävän osan Suomen arvokkaasta rakennusperinnöstä ja niiden ylläpidolla on suuri kansallinen, paikallinen ja yhteisöllinen merkitys. Valiokunta on tehnyt tässä tärkeän havainnon, ja mielestäni on hyvä, että se on tähän mietintöön kirjattu. Mietinnön mukaan hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että kirkollisten rakennusten ja niiden irtaimistojen ylläpito turvataan ja että niitä suojataan kaikenlaisilta vahingonteoilta. Tämä on erityisen ja erittäin ajankohtainen huomio.

Ja on, arvoisa puhemies, ymmärrettävää, että valtiontaloutta on tasapainotettava, mutta nyt kyllä jää valitettavasti ratkaisematta esimerkiksi se, miten tämä kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten turvaaminen toteutetaan. Selvää on, että nyt tämä leikkaus tulee vaikeuttamaan kirkon työtä ja sen tehtävien hoitoa. Ja toivon, että hallitus nyt todella huomioi tämän mietinnön, huomioi myöskin näiden rakennusten suojelun osalta ja ryhtyy mahdollisimman hyviin toimiin tämän toteutumiseksi.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Hoskonen.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

16.55 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin tämä mietintö on hyvin pohdittu, ja kuten edustaja Aittakumpu äskeisessä erinomaisessa puheenvuorossaan tiivistä valiokunnan kantaa siitä, että tämä selvitys pitää tehdä, sitä lämpimästi kannatan. Totta kai kirkot, niin ev.-lut. kirkko kuin ortodoksinen kirkko, ovat tottuneet vaikeisiin aikoihin. On eletty sota-ajat ja vaikka mitkä ajat, ja on ollut erittäin pahoja lamoja, suorastaan talouden romahduksia, jolloin kirkon asema on ollut entistä korostuneempi nimenomaan lähimmäisen auttamisen näkökulmasta.

Esimerkiksi kotikunnassani Ilomantsissa seurakunnat tekevät erittäin kiitettävää eku-meenista yhteistyötä auttaen seurakuntalaisia ja kaikkia kuntalaisia. Esimerkiksi korona-aikana jaettiin seurakuntien toimesta erilaisia avustuspaketteja, joita kuntaan tuli. Ne jaettiin ihmisille. Siellä on haja-asutusalueilla vanhoja ihmisiä. Seurakunnan työntekijät kävivät jokaisessa talossa kysymässä ihmisiltä, onko teillä mitään hätää, tarvitsetko apua — yhdessä Ilomantsin kunnan virkamiesten kanssa sovitun kaavan mukaan. Ketään ihmistä ei jätetty yksin.

Ymmärrän toki, että meillä on nyt pieni leikkaus tulossa valtiolta tulevaan rahamäärään kirkkokunnille, mutta toisaalta ymmärrän tämän vaikean taloudellisen tilanteen ja uskon, että siitäkin pystytään selviämään yhteistyöllä ja lähimmäisen auttamisen halulla. Joka ainoa seurakunta, joka tekee omalla alueellaan työtä, tekee äärimmäisen tärkeää henkisen auttamisen työtä. Toivoo paremmasta huomisesta pitää olla olemassa. Jumalan sanan levittäminen ja sen ihmisille kertominen, että tilanne ei ole toivoton, on äärimmäisen tärkeää tässä ajassa. Nimenomaan se on nyt erittäin tärkeää.

Ja sitten nämä arvokkaat kulttuurihistorialliset kirkot. Esimerkiksi kotikunnassani on tänä päivänä valmistumassa ev.-lut. kirkon iso remontti, jotain 1,3 miljoonan euron arvoisen, ja ensi kesänä alkaa Ilomantsin ortodoksisen seurakunnan Pyhän Elian kirkon remontti. Siellä tulee ulkomaalauksia, katon korjausta sun muuta. Nekin vaativat rahaa. Olemme toki sitä itse säästäneet seurakunnassa ja sitten Kirkon keskusrahaston kautta saaneet avustuksia.

Arvostan sitä uhrautuvaa työtä, mitä seurakuntalaiset ovat omien pyhäkköjensä eteen tehneet. Esimerkiksi Ilomantsin ortodoksisen seurakunnan kirkossa on muun muassa erittäin arvokkaita, kulttuurihistoriallisesti korvaamattoman arvokkaita ikoneita, joita ei maailmassa mistään löydy. Muistan, kun olin silloin kiinteistölautakunnan puheenjohtajana, kun aikanaan vakuutusyhtiön asiantuntijat kävivät arvioimassa sen kirkon irtaimiston arvoa. Mieleeni jäivät vakuutusyhtiön tarkastajan sanat, että kyllähän me tuollekin ikonille voidaan arvo panna, onko se euron, sata euroa, miljoona euroa, 50 miljoonaa euroa — täysin korvaamaton. Se on ainutlaatuinen koko maailmassa. Sen takia sinne on asennettu nykyaikaiset suojajärjestelmät viimeisen päälle. Ehkä ei ole semmoista vakuutusta tai turvajärjestelmää, jolla maailman pahuus pystytään voittamaan, mutta sitkeästi seurakunnan työllä se onnistuu erittäin hyvin.

Arvoisa rouva puhemies! Lopuksi se, että ymmärrän toki vastalauseen tekijöitäkin. [Puhemies koputtaa] On sydäntä lämmittävää huomata, että on huomattu myös tämä näkökulma, mutta ymmärrän kyllä toki sen, että näissä vaikeissa tilanteissa yhteiseen kekkoon on jokaisen kortensa kannettava ja se tehdään myös.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Lehtinen.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

16.58 **Rami Lehtinen ps:** Arvoisa rouva puhemies! Kansalaisten hyvinvoinnin säilyttämisen kannalta on tärkeää, että julkista taloutta tasapainotetaan... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Hetkinen. Mikrofoni katosi.

Joo. — ...ja kestäväää talouskehitystä saadaan aikaiseksi. Hyvinvointivaltion ylläpitäminen nykymuodossaan on haasteellista, ja sen takia kaikkien on osallistuttava talkoisiin.

Tämä hallintovaliokunnassa ollut esitys on osa hallitusohjelman sopeutumistoimien kokonaisuutta, ja siinä esityksessä evankelis-luterilaisen kirkon rahoituksen ja ortodoksisen kirkon määrärahan indeksikorotuksia lasketaan yhdellä prosenttiyksiköllä.

On kuitenkin hyvä ymmärtää, kuten on tässä tullut aikaisemminkin sanottua, että tämä esitys ei tarkoita näiden rahojen vähentämistä vaan rahoitus ja avustukset tulevat edelleen kasvamaan, mutta kasvua hillitään indeksijarrulla. Näin valtion menot tulevat olemaan yli miljoona euroa pienemmät kuin mitä ne olisivat ilman indeksijarrua. Valtiontalouden vaikeassa tilanteessa kulujen hallitsematonta kasvua on pakko jarruttaa, vaikka on tunnistettavissa talouden tiukentumisen tuomat haasteet uskonnollisten yhteisöjen toimintaan ja tärkeisiin julkisiin tehtäviin.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Yleiskeskustelu on... — Anteeksi, tuli vielä puheenvuoro. — Edustaja Peltonen.

17.00 **Eemeli Peltonen sd:** Arvoisa puhemies! Hallintovaliokunnan mietinnössä ja tässä tänään käydyssä ansiokkaassa keskustelussa on kannettu aivan oikein huolta tästä arvokkaan rakennusperinnön tilasta ja tulevaisuudesta ja siitä, miten seurakunnat pystyisivät parhaalla mahdollisella tavalla huolehtimaan tästä kulttuuriperinnöstä, joka toden totta on arvokasta, tässä ajassa varsinkin. On hyvä huomata, että usein näitä arvokkaan rakennusperinteen kiinteistöjä on ennen kaikkea pienillä seurakunnilla. Pienet seurakunnat harvaan asutuilla alueilla vastaavat niiden ylläpidosta, ja näillä seurakunnilla usein on taloudellisesti jo valmiiksi hieman ahtaampaa ja vaikeampi tilanne. Siksikin on selvää, että tämä indeksijarru, vaikka se on pieni, kun sitä katsoo tässä valtion tasolla, voi aiheuttaa nimenomaan näille pienille seurakunnille harvaan asutuilla alueilla vaikeuksia ja haitata niiden edellytyksiä ylläpitää näitä kulttuurihistoriallisesti ja meidän kansallisen perinteen kannalta tärkeitä rakennuksia.

Ehkä lopuksi haluan vielä vähän summata myöskin sosiaalidemokraattien ajattelua. Totta kai mekin ajattelemme niin, että valtiontaloudesta pitää kantaa hyvää huolta, valtiontaloutta pitää tasapainottaa, mutta se täytyy tehdä oikeudenmukaisesti. Se säästö, jota valtiontaloudelle nyt saadaan, jos tämä indeksijarru toteutetaan, on valtiolle pieni mutta näille seurakunnille merkittävä, ja juuri siitä muodostuu tämä epäsuhta, jonka johdosta olemme tämän vastalauseemme tehneet.

Yleiskeskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 47/2023 vp sisältyvien 1. ja 2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 19/2023 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Ensimmäiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on liikenne- ja viestintävaliokunnan mietintö LiVM 5/2023 vp. Nyt päätetään lakiehdotuksen sisällöstä. — Yleiskeskustelu alkaa. Edustaja Aittakumpu.

Keskustelu

17.02 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa rouva puhemies! Nyt on kyse tosiaan liikenne- ja viestintävaliokunnan mietinnöstä ja hallituksen esityksestä, jossa ehdotetaan muutettavaksi sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta annettua lakia. Lakiin ollaan nyt tekemässä muutokset, joilla täydennetään sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuutta koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin saattamista osaksi kansallista lainsäädäntöä. Euroopan komissio on aikaisemmin esittänyt Suomelle virallisen huomautuksen siitä, että meillä ei näitä tiettyjä direktiivin artikloja ole tuotu kansalliseen täytäntöönpanoon vaaditulla tavalla.

Esityksessä siis ehdotetaan sähköisten tietullijärjestelmien yhteentoimivuudesta annetun lakiin muutoksia, joilla direktiivi laitetaan kansallisesti täytäntöön. Ja on erityisen tärkeää tässä yhteydessä huomata, että tämä esitys tai direktiivi ei millään tavalla velvoita jäsenmaita ottamaan tietulleja tai tiemaksuja käyttöön, eikä niitä nyt ehdotetakaan otettavaksi käyttöön. Tästä valiokunta on myöskin varmistunut, ja nyt tämä valiokunta puoltaa tämän lakiehdotuksen hyväksymistä muuttumattomana.

Mutta, arvoisa rouva puhemies, haluan painottaa sitä, että Suomessa, jossa liikenteen kustannukset ovat liian korkeat niin yksityisautoilijoille kuin kuljetusalalle, on erityisen tärkeää pitää kiinni siitä, että meillä ei tämän tyyppisiä tietulleja tai tiemaksuja käyttöön oteta. Ja hyvä näin, että tässä esityksessä ei kyse siitä olekaan, vaan tämä ainoastaan nyt luo yhtenäisyyttä Euroopan unionin niille maille, jotka haluavat näitä tietulleja käyttää.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Huru.

17.04 Petri Huru ps: Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä on siis laki sähköisten tietullijärjestelmien yhteensopivuudesta annetun lain muuttamisesta. Kuten täällä opposition suunnasta todettiin, hallitus ei ole näitä siis ottamassa käyttöön. Näin täällä valiokunnan mietintöluonnoksessa lukeekin. Hallitus kantaa huolta nimenomaan Suomen ja suomalaisten kilpailukykyä ja ostovoimasta. Hallitusohjelman mukaisesti hallitus pyrkii näitä turvaamaan, joten kiitokset tästä opposition tuen osoituksesta tässäkin kohtaa. — Kiitos.

Yleiskeskustelu päättyi.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 19/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 24/2023 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 6/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 24/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maatilatalouden tuloverolain 10 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 78/2023 vp
Valiokunnan mietintö VaVM 4/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 78/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi säteilylain 75 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 76/2023 vp
Valiokunnan mietintö TyVM 3/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 76/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

13. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Bulgarian, Kroatian, Latvian, Liettuan, Puolan, Romanian, Slovakian, Slovenian, Tshekin tasavallan, Unkarin ja Viron kanssa tehtyjen sijoitusten edistämistä ja suojaamista koskevien sopimusten ja niiden eräiden määräysten voimaansaattamisesta annettujen lakien kumoamisesta

Hallituksen esitys HE 18/2023 vp
Valiokunnan mietintö UaVM 5/2023 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 18/2023 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisälön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

14. Lakialoite laiksi tuloverolain 16 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 14/2023 vp Aura Salla kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa päästä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Keskustelu alkaa. Edustaja Salla.

Keskustelu

17.07 Aura Salla kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän vuoden veropäivä oli ennen kaikkea kotimaisten kasvuyrittäjien esiinmarssi. Kasvuyritykset luovat veroeurojen lisäksi Suomeen uusia työpaikkoja ja tulevaisuuden innovaatioita. Kasvuyrityksiä ei rakenneta yksin.

Pääomasijoitusrahastojen vaikutus kasvuyritysten rakentamisessa on huomattava. Tutkimuksen mukaan pääomasijoittajien omistamat yhtiöt kasvavat liikevaihdon mitattuna kymmenen kertaa verrokkeja nopeammin ja moninkertaisesti nopeammin henkilöstöllä mitattuna. Suomen 500 suurimman yrityksen joukkoon nousseista yrityksistä viimeisten kymmenen vuoden ajalta kolmasosa on pääomasijoitustaustaisia.

Kotimaiset yleishyödylliset toimijat haluaisivat sijoittaa suomalaisiin kommandiittiyhtiömuotoisiin pääomasijoitusrahastoihin ja rahoittaa näin kotimaista talouskasvua, hyvinvointia sekä tulevaisuuden innovaatioita.

Arvoisa puhemies! Tällä hetkellä sen tiellä on veroeste, joka pitää poistaa. Olen tehnyt lakialoitteen kommandiittiyhtiöiden verotusta koskevaan tuloverolain 16 §:ään lisättävästä uudesta 5 momentista, jonka mukaan pääomasijoitustoimintaa harjoittavasta kommandiittiyhtiöstä saatu tulo-osuus olisi veronalaista silloin kun sama tulo olisi suoraan saatuna veronalaista. Lakialoite toteutuessaan voisi laittaa liikkeelle satoja miljoonia euroja kasvurahaa suomalaisille kasvuyrityksille. Sillä voi olla myös huomattavat seurannaisvaikutukset.

Lakimuutos olisi toteutukseltaan yksinkertainen. Muutos on Suomen verojärjestelmän logiikan mukainen, eikä siinä synny verojärjestelmälle vieraita rakenteita tai käsitteitä. Ehdotus on myös EU-säätelyn mukainen, eikä ehdotukseen liity valtiontukiongelmia. Vastaava säädösmuutos toteutettiin ulkomaisten sijoittajien osalta vuosina 2005 ja 2019.

Vihreää siirtymää halutaan vauhdittaa uusilla investoinneilla. Nykytilan ongelmallisuutta konkretisoi tilanne, jossa esimerkiksi luonnonsuojeluun keskittyvä säätiö haluaa hajauttaa omistustaan ja sijoittaa ympäristön kannalta kestäviin kohteisiin sijoittavaan suomalaiseen kommandiittiyhtiömuotoiseen pääomasijoitusrahastoon. Säätiön saamaa sijoituksen tuottoa verotetaan elinkeinon tulona 20 prosentin verokannalla, kun vastaava sijoitus ulkomaalaiseen rahastoon olisi verovapaa. Verovapaita olisivat myös pääomasijoitusrahaston sijoituskohteena oleviin osakkeisiin suoraan tehty sijoitus tai ulkomaisen toimijan sijoitus samaan rahastoon.

Arvoisa puhemies! Nyt on aika tuoda kotimaisten sijoittajien kohtelu samalle viivalle. Tällä tarkasti rajatulla säädösmuutoksella poistettaisiin yksi pullonkaula kasvuyritysten ra-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

hoituksen ja talouskasvun tieltä. On kummallista, etteivät kotimaiset yleishyödylliset toimijat, kuten säätiöt, ole voineet sijoittaa suoraan kotimaisiin pääomasijoitusrahastoihin, vaikka niillä olisi aito halu investoida osa noin 20 miljardin sijoitusvarallisuudestaan nimenomaan Suomeen ja kotimaisiin kasvuyrityksiin. Nyt nämä pääomat ohjautuvat ulkomaille, muiden maiden talouskasvua ja työllisyyttä vauhdittamaan. Miksi ehdoin tahdoin säilytämme tämän veroesteen?

Säädösmuutoksesta on käyty aikaisemminkin keskustelua. Juha Sipilän ja Pekka Ala-Pietilän työryhmät ovat esittäneet vuonna 2021 samaista säädösmuutosta työryhmiensä toimenpide-ehdotuksina. Oppositio puolueista sosiaalidemokraatit linjasivat vuoden 2023 eduskuntavaaliohjelmassaan, että ”Suomessa on aktiivisesti kehitettävä toimivaa pääomasijoitusmarkkinaa, joka takaa kasvuyrityksille riittävästi osaavaa pääomaa”. Toivonkin, että lakialoitteeni saisi laajaa tukea yli puoluerajojen. Esittämäni säädösmuutos on kauan kaivattu. Nyt on oikea hetki toteuttaa se.

Ehdotuksella yleishyödyllisiä yhteisöjä kannustetaan kotimaiseen omistajuuteen ja talouskasvun vauhdittamiseen. Säädösmuutoksessa ei ole kyse huojennuksesta vaan eriarvoisen verokohtelun poistamisesta. Muutos kannustaisi nimenomaisesti pienempiä ja keskikokoisia yleishyödyllisiä yhteisöjä ja rahastoja rahoittamaan kotimaisia kasvuyhtiöitä ja vauhdittamaan investointeja.

Arvoisa puhemies! Suomen talous on taantumassa. Kasvuyritysten rahoitushanat ovat tyrehtyneet. Kaikki kivet on tässä suhdanteessa käännettävä, jotta kotimaisten kasvuyritysten kasvun rahoitukseen saadaan vauhtia. Hallitusohjelmassa on mainittu kunnianhimoinen tavoite luoda edellytykset maailman parhaalle startup- ja kasvuyritysekosysteemille. Lakialoitteeni toteutuessaan edistäisi tätä linjausta. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

15. Lakialoite laiksi merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Lakialoite LA 17/2023 vp Pauli Aalto-Setälä kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei ehditä käydä läpi, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asioiden jälkeen. — Edustaja Aalto-Setälä, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.13 Pauli Aalto-Setälä kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hyvät kuulijat! Lakialoitteeni liittyy Itämereen.

Ilman meriä olisimme jo paistuneet elävältä, sillä terve meri on hiilinielu. Meri tuo meille paitsi elämää myös viennin vaurautta, ravintoa ja turvallisuutta. Rehevöitynyt meri ei ole

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

mitään näistä. Meremme rehevöityminen on ihmisten aiheuttamaa ja ilmastokriisin kiihdyttämää. Tämä lakialoite puuttuu yhteen kaikista räikeimpiin Itämerta saastuttaviin päästöihin — tarkemmin sanottuna tämä lakialoite kieltäisi käymäläjätevesien, harmaavesien, kiinteiden jätteiden ja rikkipesurivesien aluksesta päästämisen Suomen vesialueella ja talousvyöhykkeellä. Itämeri ei voi olla enää käymälämme.

Arvoisa rouva puhemies! Käyn lakialoitteen kohta kohdalta läpi.

Lakialoitteen ensimmäinen tavoite on ensinnäkin se, että näitten paskavesien laskulle Suomen vesialueelle laitetaan piste. Itämerellä liikennöi päivittäin noin 2 000 alusta, joiden miehistöjen jätevedet päätyivät nykyoloissa valtaosin mereen. Toisin sanoen pelkästään Suomen satamissa käyvien rahtialusten määrän ja laskennallisen keskiarvon perusteella käymäläjäte- ja harmaavesiä kertyy Itämereen päivittäin yli 20 000 tonnia. Huomattavaa on, että rahtilaivojen käsittelyjärjestelmät eivät usein poista merta rehevöittäviä ravinteita.

Toiseksi, tämä lakialoite puuttuu nykyisen lainsäädännön puutteeseen eli harmaavesiin. Harmaavesillä tarkoitetaan jätevettä, joka syntyy esimerkiksi peseytymisessä ja astioiden pesussa. Alustavien tutkimusten mukaan harmaavedet sisältävät ympäristölle haitallisia ravinteita, bakteereja, kiintoaineita, rasvoja, kemikaaleja sekä mikromuoveja. Nykyinen kansallinen lainsäädäntö ei tunnista harmaavesiä ollenkaan eikä siten säätele niiden laskeamista mereen lainkaan.

Kolmanneksi, käytännössä harmaavesien mukana puretaan usein myös alusten ruokajäte. Nykyinen oikeustila on luonut tilanteen, jossa kiinteiden jätteiden, eli pääasiassa ruokajätteiden, päästäminen aluksesta mereen on käytännössä sallittu. Kiinteiden jätteiden poistamiskielto vesittyä nykyisen lain lievennyksellä, jonka mukaan poistamiskieltoa voidaan välttää riittävillä hienonnuslaitteistoilla. Ikävä kyllä käytännössä nämä eivät kuitenkaan estä ruokajätteen sisältämien ravinteiden päätymistä mereen.

Neljänneksi ja viimeiseksi, lakialoite kieltäisi Itämerta vahingoittavat rikkipesurivedet, jotka syntyvät alusten rikkipäästöjen vähentämiseksi asennettavien pakokaasujen puhdistusjärjestelmien eli niin kutsuttujen rikkipesureiden likavesistä. Vaikka pesurit vähentävät alusten ilmaan päästämiä saasteita, mereen laskettuna niiden päästämät pesuvedet saastuttavat sitten merta niiden sisältämällä raskasmetalleilla ja rikkiyhdisteillä.

Arvoisa rouva puhemies! Kaikki tämä sallitaan Suomen merialueilla nykytilanteessa. Jätteiden mereen päästämisen kieltä ei olisi lainkaan kohtuuton. Jo tällä hetkellä Kansainvälinen merenkulkujärjestö on asettanut matkustajaliikenteelle tiukennettuja määräyksiä ja kannustimia, joiden ansiosta esimerkiksi täällä Helsingissä, Helsingin satamassa vierailevista risteilyaluksista laskee jätevetensä satamien jätevesijärjestelmiin Itämeren sijaan suuri osa. Nämä vaatimukset eivät kuitenkaan koske rahtialuksia lainkaan. Samalla Suomen satamien nykyiset huoltopalvelut mahdollistaisivat erinomaisesti kaikenlaisten jätevesien pumppaamisen satamissa sekä matkustajaliikenne- että rahtialuksille. Myöskään rikkipesurivesien laskun kieltä ei tulisi pitää kohtuuttomana vaatimuksena Itämerellä aluksia liikennöiville toimijoille. Ja tällä hetkellä on saatavana vähärikkisiä ja yleisesti käytössä olevia polttoaineita, joita käyttämällä velvollisuus puhdistaa pakokaasuja tulee poistumaan kokonaan. Euroopan unioni on nyt jo valmistelemassa rikkipesurivesien laskun kiellon silloin, kun pesurit toimivat suljetulla kierrolla.

Arvoisa rouva puhemies! Suomen toimivalta haitallisten päästöjen kiellossa ulottuu aluevesien lisäksi Suomen talousvyöhykkeelle. Koska nämä merialueet ulottuvat yhdessä monin paikoin rannasta kaksitoista meripeninkulmaa kauemmaksi, on Suomen lainsäädän-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

nöllä mahdollista tiukentaa Itämerellä liikennöivien alusten haitallisia päästöjä koskevia rajoituksia. Tämä lakialoite ei ulota käymälä-, jäte- tai harmaavesien, kiinteiden jätteiden taikka rikkipesurivesien laskun kieltoa suomalaisille aluksille Suomen merialueiden ulkopuolella, vaikka lippuperiaatteen mukaisesti siihen olisi lainsäädännöllinen toimivalta. Tämän rajauksen tarkoituksena on estää alusten epäyhdenmukainen kohtelu silloin, kun muilla Itämeren aluksilla ei nykyoikeustilassa ole vastaavia velvoitteita. Tällä lakialoitteella esitetään kohtuuttomat tilanteet myös siten, että kapasiteetiltaan pienet alukset, kuten huvi-alukset, rajataan lakialoitteen ulkopuolelle.

Arvoisa rouva puhemies! On selvää, että koko Itämeren kattavaa kieltoa varten Suomen tulee edelleen jatkaa kansainvälistä yhteistyötä asiassa, esimerkiksi Euroopan unionin, Itämeren suojelukomission ja Kansainvälisen merenkulkujärjestön työn puitteissa. Tämä ei kuitenkaan poista sitä mahdollisuutta ja tosiasiaa, etteikö Suomi voisi omilla toimillaan olla suunnannäyttävä Itämeren suojelutyössä. Parhaassa tapauksessa Suomen asettamat rajoitukset haitallisten jätevesien laskulle toimivat esimerkkinä muille Itämeren reunavaltioille.

Hyvät kuulijat, Itämeri ei ole viemärimme, paskavesien laskulle mereen tulee laittaa pis-
te.

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Peltonen.

17.19 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Haluan kiittää edustajakollega Aalto-Setälää tästä tärkeästä aloitteesta, jonka hän on tehnyt. Ja aloitteen keskiössähän on nimenomaan huoli Itämerestä, sen tilasta ja tulevaisuudesta. Meren rehevöityminen, jätevesien laskeminen aluksista Itämereen, näitä asioita tässä aloitteessa tuodaan vahvasti esiin ja vaaditaan toimenpiteitä niihin puuttumiseksi.

Jos toimiin ei tämän lakialoitteen johdosta ryhdytä, niin mielestäni ansaitsisimme ainakin vastauksen siihen, miksi näitä lainsäädännön epäkohtia, joita tässä aloitteessa ansiokkaasti tuodaan esiin, ei ole pyritty aikaisempien hallitusten tai nykyisen tai tulevien hallitusten toimesta korjaamaan. Olisinkin halunnut kysyä ehkä tässä yhteydessä edustaja Aalto-Setälältä, kun tiedän, että olette huolella varmasti tämän lakialoitteenne valmistellut ja nostatte lakialoitteessa esiin näitä nykyisen lainsäädännön epäkohtia, millaisia perusteluja tähän nykyiseen asiantilaan ja puuttumattomuuteen on esitetty siitä, miksi näitä ei ole jo aiemmin saatu korjatuksi tai yritetty korjata. Onko kyse ainoastaan siitä, että tässä tarvitaan kansainvälistä yhteistyötä, johon ei ole löytynyt riittävää tahtotilaa Itämeren alueen jäsenvaltioiden toimesta, vai onko tässä taustalla vielä jotakin muuta? Se olisi varmasti arvokasta tässä yhteydessä kuulla. [Mauri Peltokangas: Hyvä kysymys!]

Toinen varapuhemies Tarja Filatov: Edustaja Aalto-Setälä, ymmärtäisin, että haluatte pitää puheenvuoron, mutta se ei ole tullut tänne meidän näyttöömme asti. No niin, nyt näkyy täälläkin, olkaa hyvä. — Ja nyt vielä pieni huomio: mikrofoni ei kuulu. Eli varmaan täytyy painaa hiukan pidempään, se aina joskus temppuilee. [Pauli Aalto-Setälä: Nyt!] — No nyt kuuluu. [Pauli Aalto-Setälä: Ei tässä niin myöhä vielä ole, arvoisa rouva puhemies, ettei osaa näitä laitteita käyttää.]

17.21 Pauli Aalto-Setälä kok: Hyvä kysymys. En haluaisi syyllistää aiempia lainsäätäjiä millään lailla, mutta se, mitä olen kuullut vastaukseksi esimerkiksi Itämeren parlamentaa-

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

rikkokonferenssissa, on ollut kyllä aika usein se, että odotetaan, että joku muu toimii jos-sain muualla tai että syntyisi joku kansainvälinen yhteinen laki ja näkemys, jonka tähden olisi lupa vielä odottaa vuosi, pari. Ja nyt jos miettii kaikkia näitä yhteisiä toimia, mitä tässä Itämeren ympärillä on tehty, niin siellähän on tehty paljon asioita, mutta tämä on jäänyt hoitamatta. Kun sitä selvittelin ja kyselin ja juristin kanssa vielä pohdiskeltiin huolella tätä, niin ei ole kyllä mitään syytä, ettei Suomi olisi tässä edelläkävijä. Kävin Euroopan komissiossa tästä keskustelemassa, ja itse asiassa nähdään aika mielekkäänä myöskin se malli, että joku maa näyttää vähän suuntaa. Me ollaan kuitenkin viime kädessä täällä Suomes-sa vastuussa omien rannikkovesiemme tilasta, ja silloin on hyvin loogista ja fiksua kantaa siitä myöskin omalla kansallisella lainsäädännöllä parempi vastuu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin liikenne- ja viestintävaliokuntaan.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sairausvakuutuslain 5 luvun 8 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 57/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 8/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveyden-huollosta annetun lain sekä Kansaneläkelaitoksesta annetun lain 12 d §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 59/2023 vp

Valiokunnan mietintö StVM 9/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

18. Eduskunnan pankkivaltuuston kertomus 2022

Kertomus K 18/2023 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 3/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 32/2023 vp

Toimenpidealoite TPA 12/2023 vp

Valiokunnan mietintö LaVM 3/2023 vp

Pöytäkirja PTK 56/2023 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 16.11.2023 pidettävään täysistuntoon.

20. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 16.11.2023 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 17.23.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola